

รายวิชา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

รหัสวิชา ว22102

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

เชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์ (1)

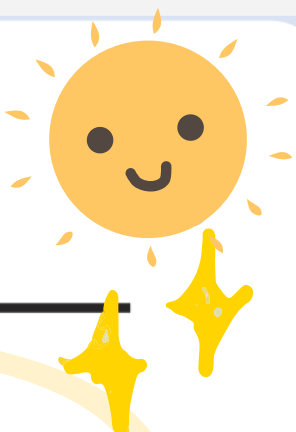
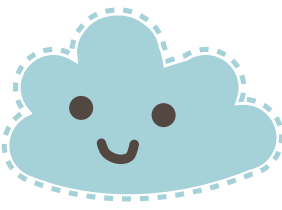
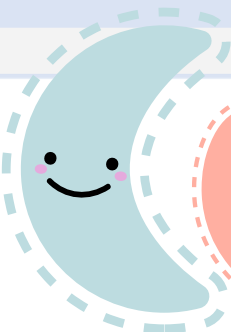
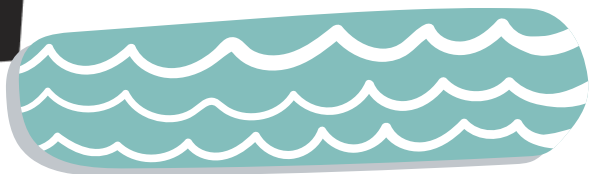
ครูผู้สอน

ครูเอกพงศ์

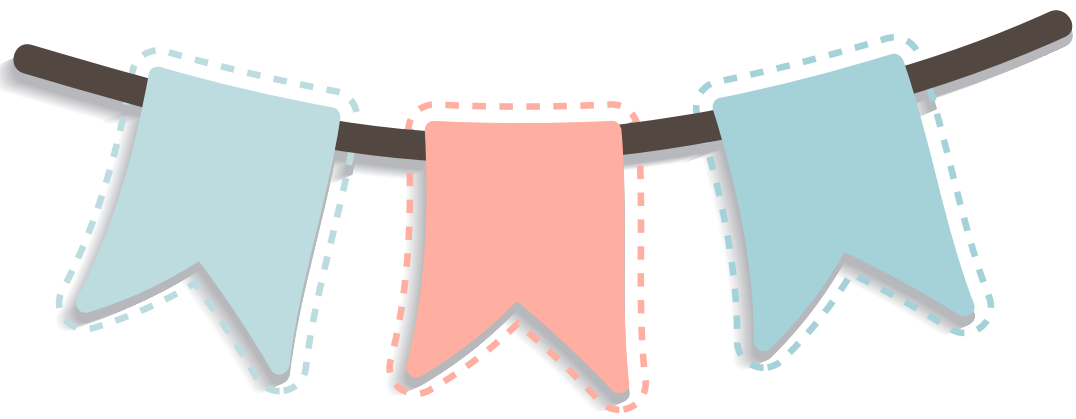
วิพลชัย

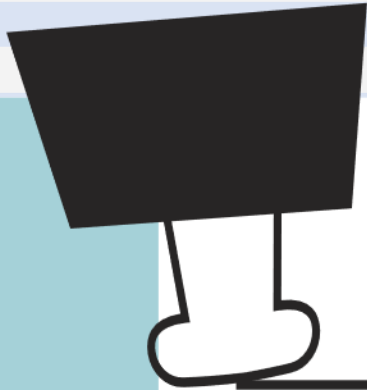
ครูอรุณชัย

ศิริวัฒนศักดิ์นา

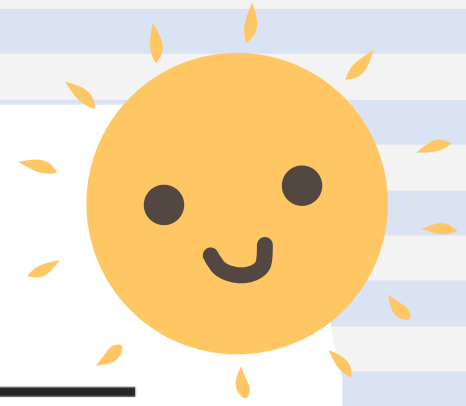

ชื่อเพลงจากเด็กดำบรรพ์ (1)

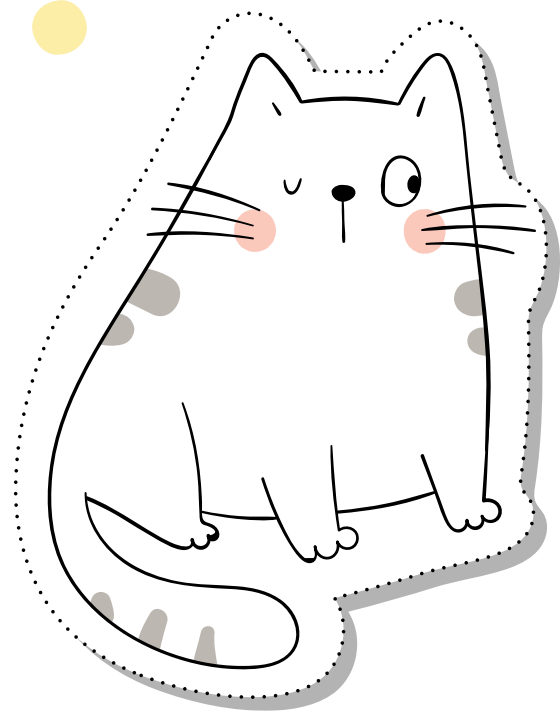

จุดประสงค์การเรียนรู้

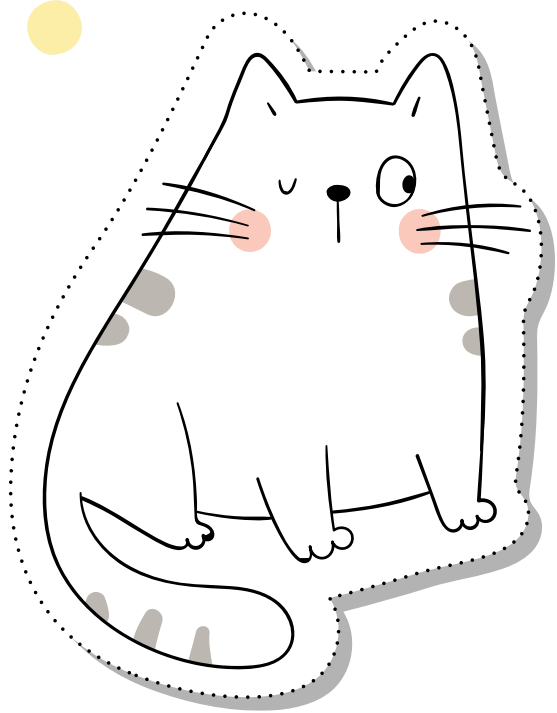
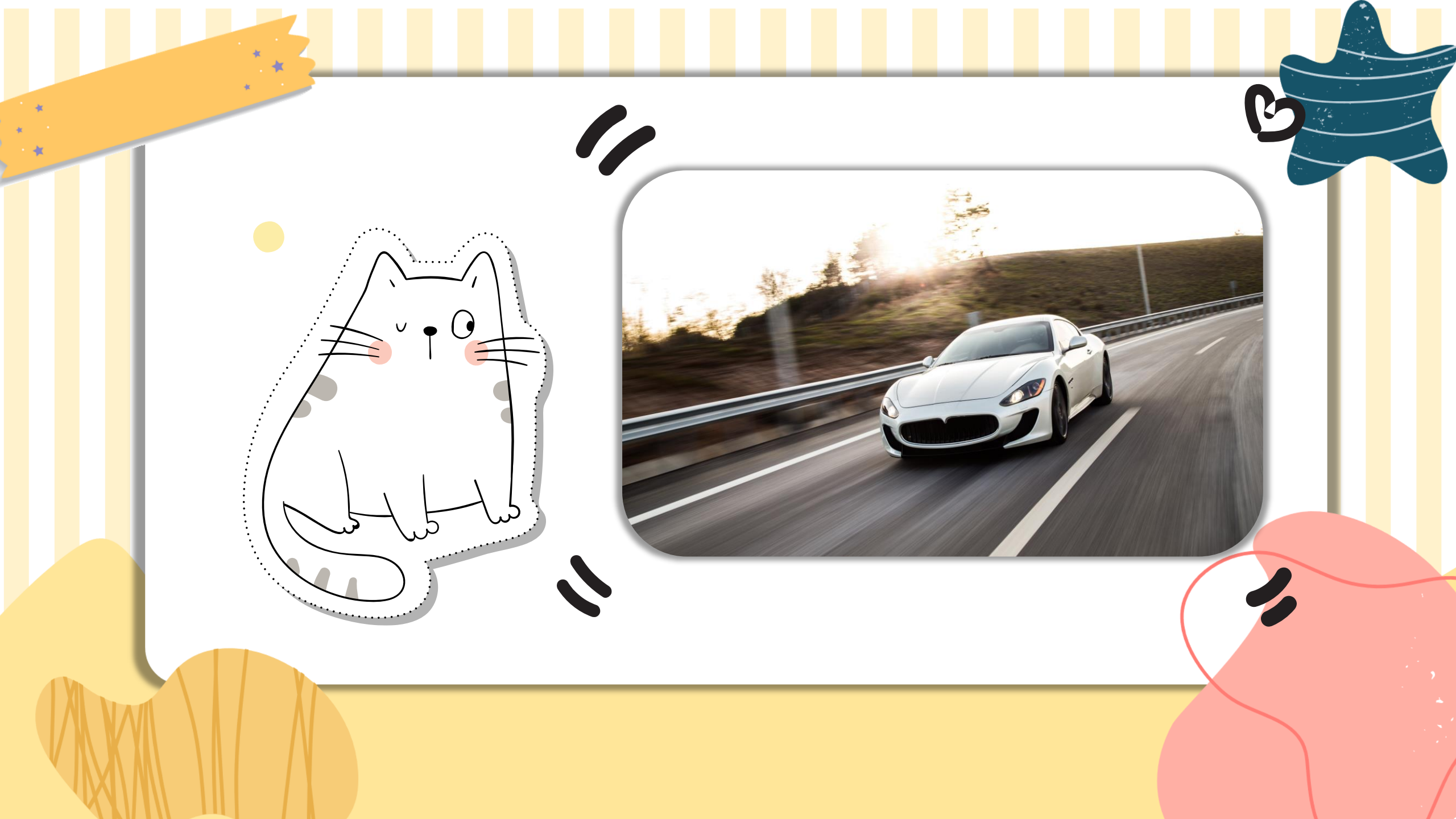

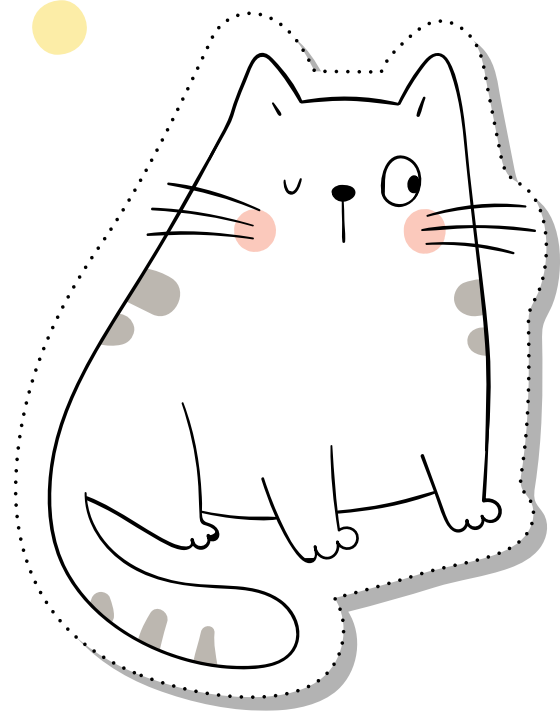
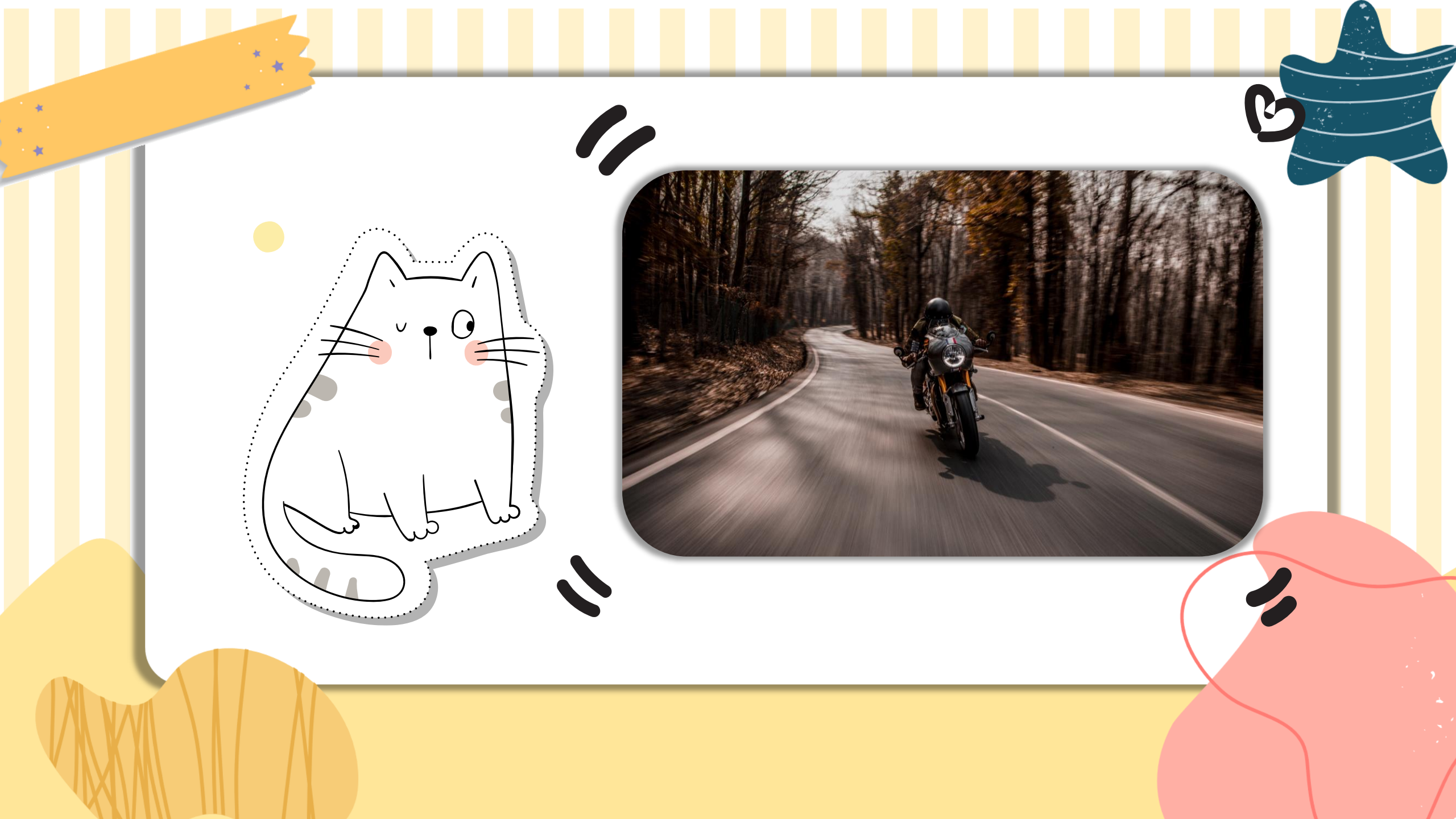
1. เปรียบเทียบกระบวนการเกิด สมบัติและการใช้ประโยชน์ถ่านหินและปิโตรเลียม
2. บอกปัจจัยที่ทำให้ถ่านหินและปิโตรเลียมมีสมบัติบางอย่างที่แตกต่างกัน
3. อธิบายลักษณะของหินกักเก็บปิโตรเลียมจากแบบจำลอง และยกตัวอย่างหินกักเก็บปิโตรเลียม

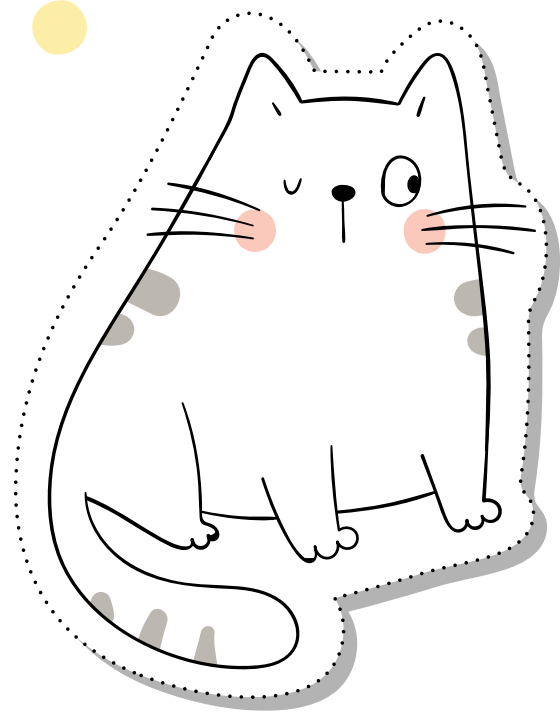
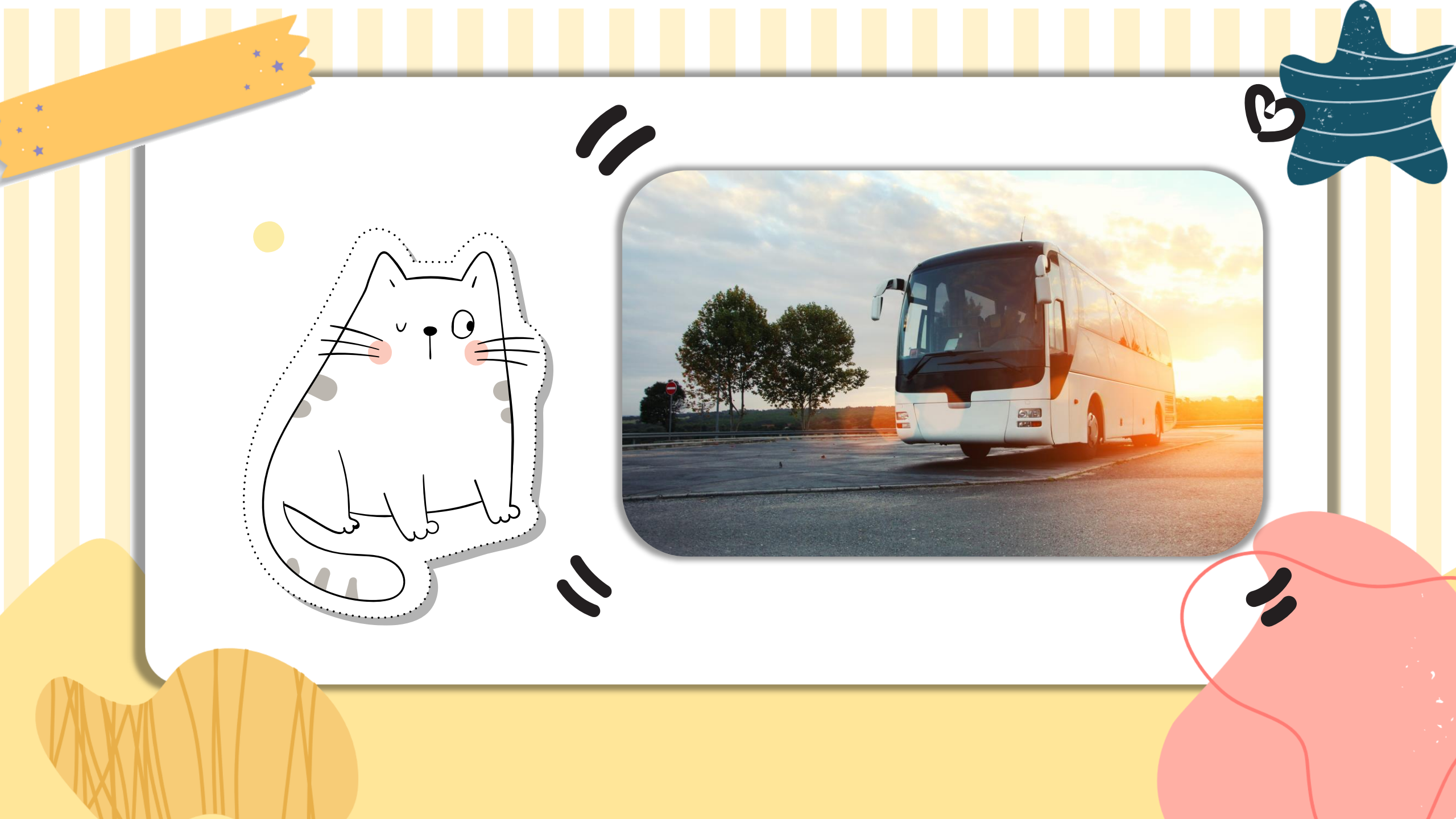

ในชีวิตประจำวันของนักเรียน
มีการใช้ยานพาหนะใดบ้าง

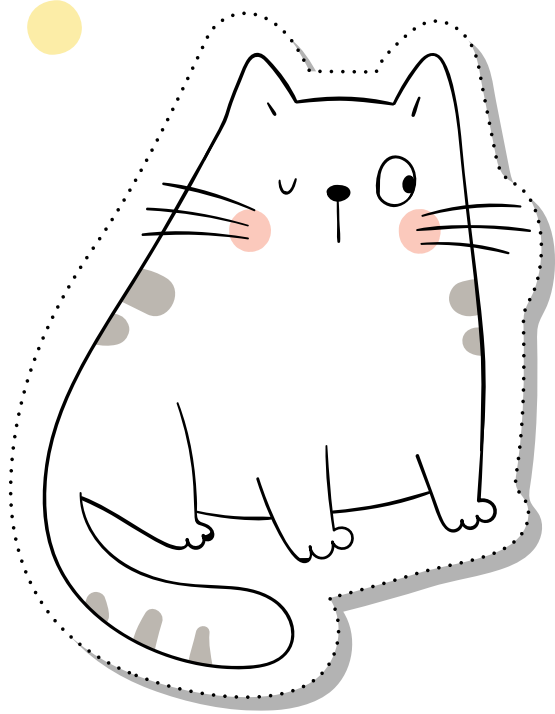

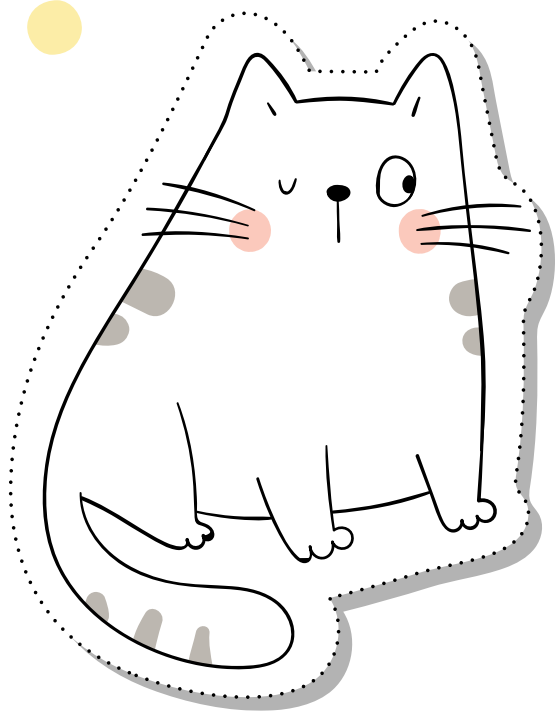
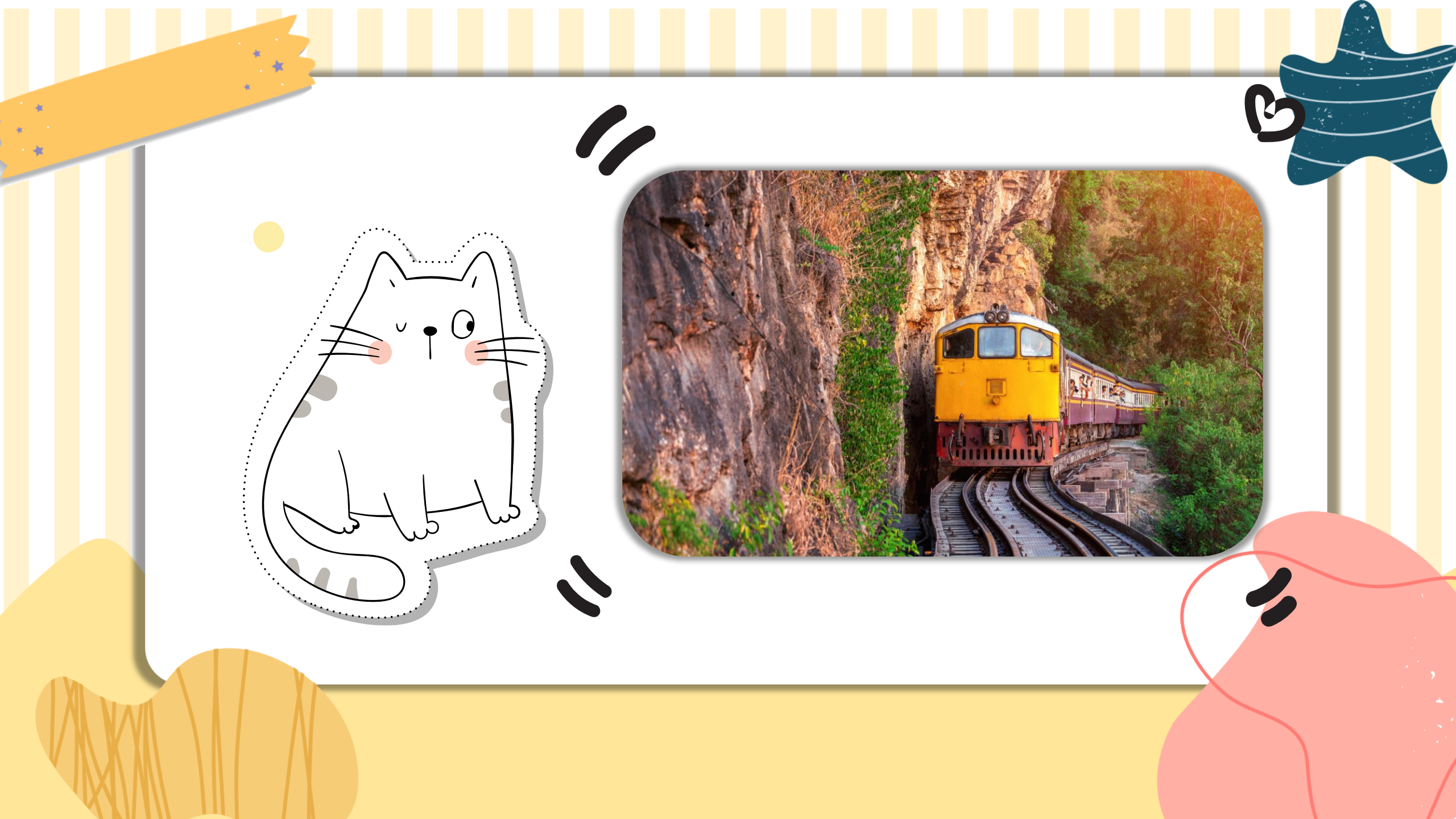
“

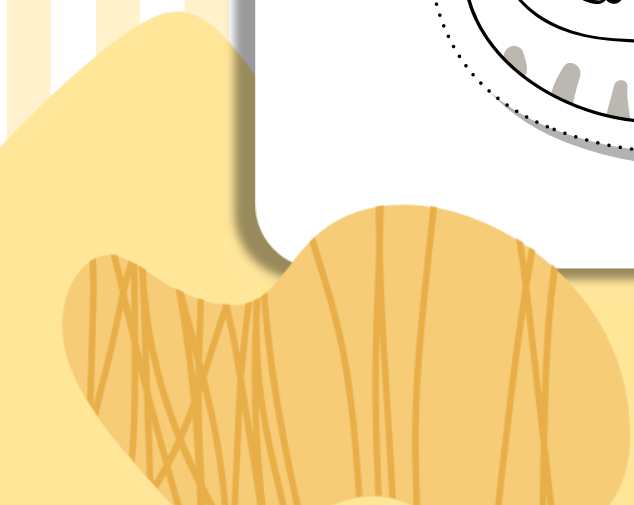
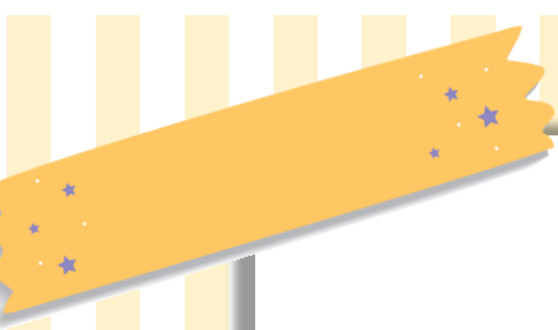
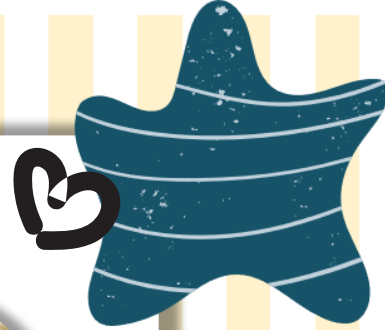
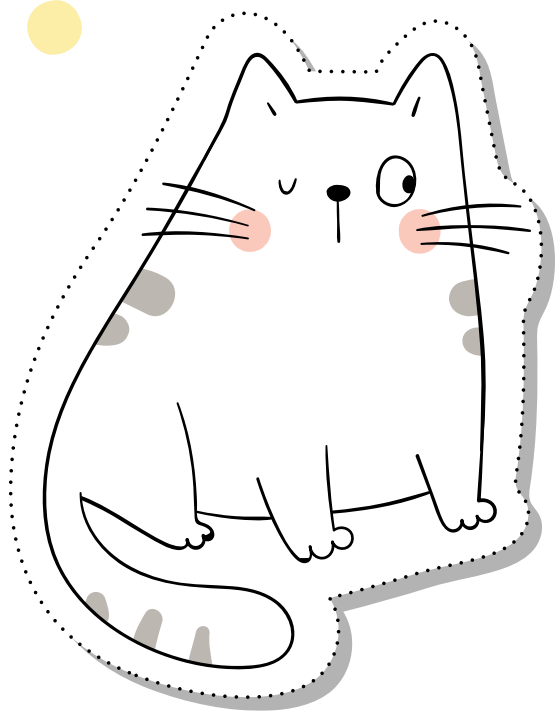
”

”

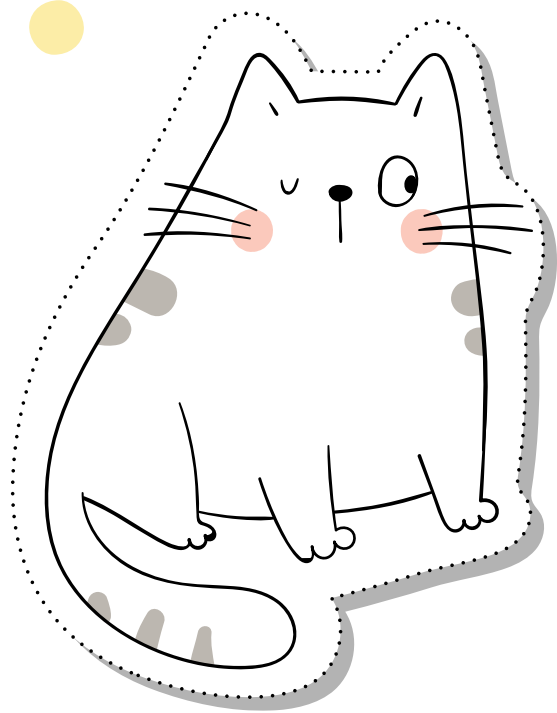

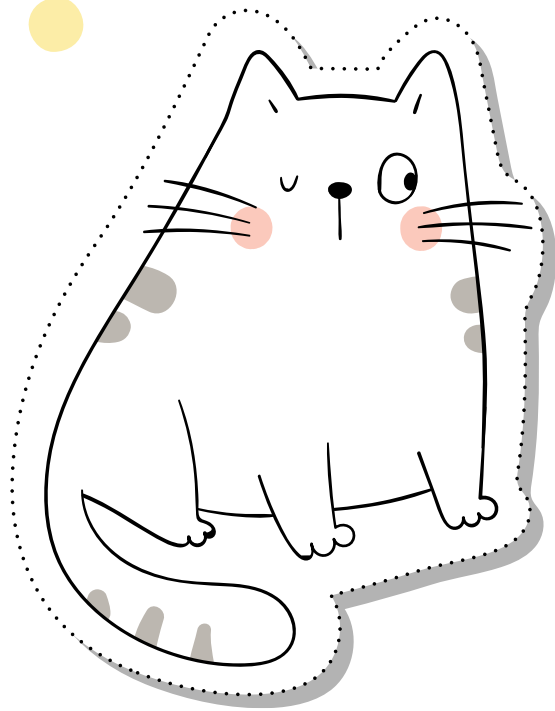

นักเรียนคิดว่ายานพาหนะต่าง ๆ
ใช้แหล่งพลังงานใด
ในการขับเคลื่อน

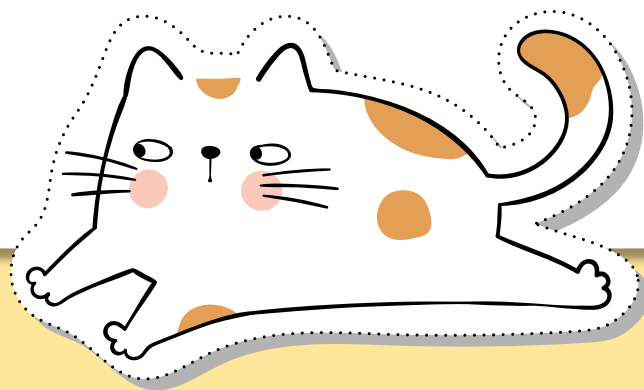

แหล่งพลังงานที่ใช้เพื่อขับเคลื่อน
ยานพาหนะดังที่ได้กล่าวมานั้น **ได้มา**
จากไหน แหล่งของเชื้อเพลิง
พลังงานเหล่านี้มีลักษณะอย่างไร

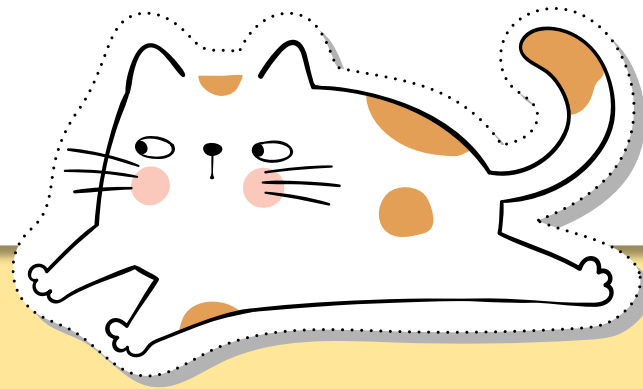

ชื่อเพ็ญชากัดกดำบรรพ์

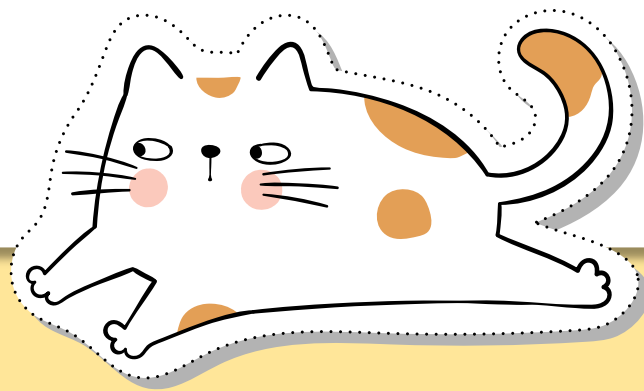
คืออะไร

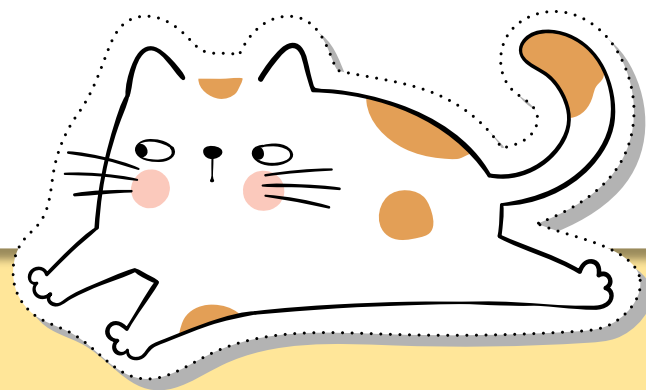
เชื้อเพลิงที่เกิดจากซากสิ่งมีชีวิตที่ผ่าน
กระบวนการเปลี่ยนแปลงและใช้เวลานาน
หลายล้านปีในการเกิดเป็นเชื้อเพลิง

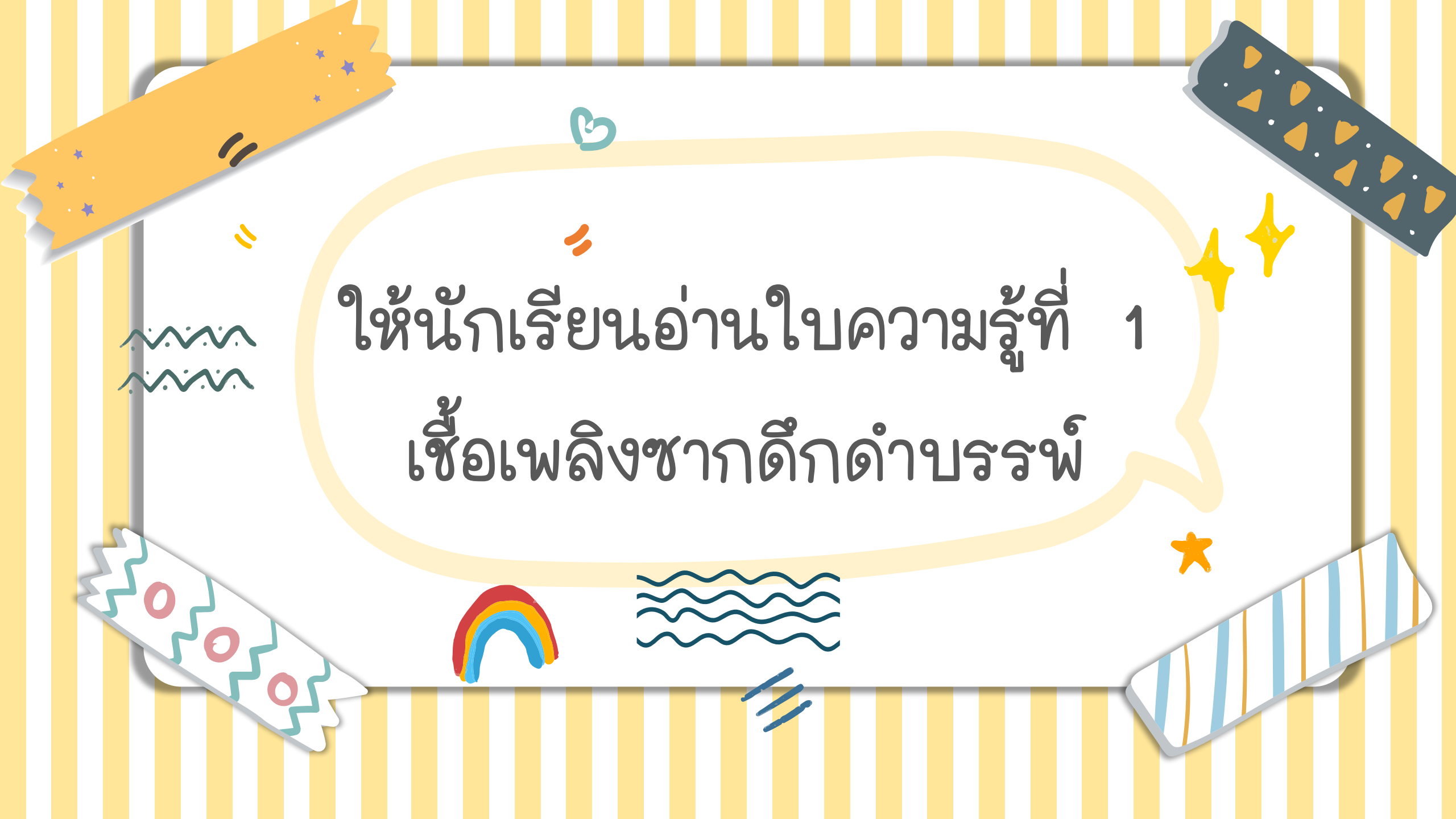

เชื่อเพลงจากดึกดำบรรพ์เป็น
เชื่อเพลงที่ใช้แล้วหมดไป
หรือไม่

เชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์มีอะไรอีกบ้าง
แต่ละอย่างเกิดขึ้นได้อย่างไร

ให้นักเรียนอ่านใบความรู้ที่ 1
ชื่อเพลงจากดึกดำบรรพ์

ใบความรู้ที่ 1 เชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์

เชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์ (fossil fuel)

ในชีวิตประจำวันของเรามีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้พลังงานจากเชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์หรือเชื้อเพลิงฟอสซิลทั้งสิ้น เช่น การใช้น้ำมันจากโรงกลั่นโดยสาธารณะ รถยนต์ รถจักรยานยนต์ รถไฟ เรือยนต์ รวมถึงเครื่องบิน ซึ่งยานพาหนะต่าง ๆ ส่วนใหญ่ต้องใช้น้ำมันเชื้อเพลิง เช่น น้ำมันเบนซิน น้ำมันดีเซล รวมถึงแก๊สธรรมชาติอัดในการขับเคลื่อนยานพาหนะ น้ำมันเชื้อเพลิงและแก๊สธรรมชาติอัดเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทหนึ่งที่ได้มาจากปิโตรเลียม ปิโตรเลียมเป็นเชื้อเพลิงประเภทหนึ่งของเชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์

การใช้ผลิตภัณฑ์หรือสินค้าต่าง ๆ ก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้พลังงานจากเชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์เช่นเดียวกัน เพราะมีการนำเชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์มาเผาไหม้เป็นเชื้อเพลิงในกระบวนการผลิต นำมาใช้เป็นเชื้อเพลิงในการขนส่ง นอกจากนี้การผลิตกระแสไฟฟ้าบางส่วนก็ได้มาจากกระบวนการเผาไหม้เชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์ ซึ่งจะนำพลังงานที่ได้ไปผ่านกระบวนการต่าง ๆ ในการผลิตกระแสไฟฟ้า

เชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์เกิดจากการแปรสภาพของซากพืชและซากสัตว์ที่ตายและสะสมทับถมอยู่ในชั้นตะกอนใต้ผิวโลกภายใต้สภาวะแวดล้อมที่มีอุณหภูมิและความดันที่เหมาะสมเป็นเวลายาวนานนับล้านปี ทำให้สารอินทรีย์ในชั้นตะกอนเปลี่ยนแปลงเป็นเชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์ ซึ่งส่วนใหญ่ ได้แก่ ถ่านหิน (coal) และปิโตรเลียม (petroleum) ถ่านหินและปิโตรเลียมมีสมบัติบางอย่างที่แตกต่างกันเนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น ชนิดของซากสิ่งมีชีวิตที่เป็นต้นกำเนิด สภาพแวดล้อมในการเกิด

ถ่านหิน (coal)

ถ่านหินมีสีน้ำตาลถึงสีดำ ดัดไฟได้ เกิดจากการสะสมตัวของซากพืชปริมาณมากในบริเวณที่ลุ่ม บริเวณริมหรือขอบของทะเลสาบหรือแหล่งน้ำที่มีขนาดกว้างใหญ่และน้ำในบริเวณดังกล่าวมีลักษณะนิ่ง และเป็นบริเวณที่มีปริมาณแก๊สออกซิเจนน้อย แบคทีเรียและเชื้อราจะเปลี่ยนซากพืชที่สะสมตัวอยู่ให้กลายเป็นอินทรีย์วัตถุที่ยังคงปรากฏลักษณะต่าง ๆ ของซากพืชไว้ให้เห็นอยู่ภายในเนื้อ ลักษณะของเศษซากพืชในระยะนี้เรียกว่า พีต (peat) ซึ่งเป็นลำดับเริ่มต้นของกระบวนการเกิดถ่านหิน

ภาพที่ 1 ถ่านหิน

ที่มา : www.pixabay.com/Ben Scherjon

(สามารถดาวน์โหลดได้ที่ www.dltv.ac.th)

ประเภทของเชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์

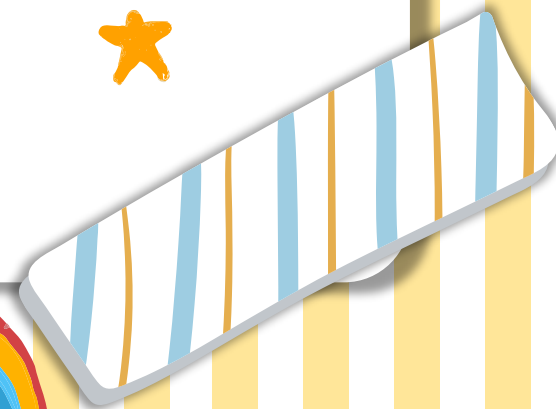
วัตถุดิบกำเนิดของเชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์

เปรียบเทียบสมบัติและการใช้ประโยชน์

ถ่านหินและปิโตรเลียม

เปรียบเทียบสมบัติและการใช้ประโยชน์
ถ่านหินและปิโตรเลียม

บอกปัจจัยที่ทำให้ถ่านหินและปิโตรเลียม
มีสมบัติบางอย่างแตกต่างกัน

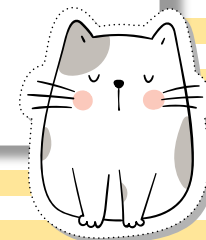

ใบความรู้ที่ 1

เชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์

เชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์ (fossil fuel)

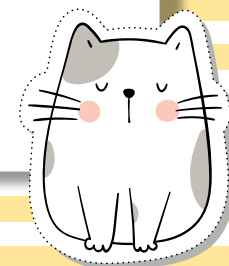
ในชีวิตประจำวันของเรามีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้พลังงานจากเชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์หรือเชื้อเพลิงฟอสซิลทั้งสิ้น เช่น การใช้ยานพาหนะจากรถโดยสารสาธารณะ รถยนต์ รถจักรยานยนต์ รถไฟ เรือยนต์ รวมถึงเครื่องบิน ซึ่งยานพาหนะต่าง ๆ ส่วนใหญ่ต้องใช้น้ำมันเชื้อเพลิง เช่น น้ำมันเบนซิน น้ำมันดีเซล รวมถึงแก๊สธรรมชาติอัดในการขับเคลื่อนยานพาหนะ น้ำมันเชื้อเพลิงและแก๊สธรรมชาติอัดเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทหนึ่งที่ได้มาจากปิโตรเลียม ปิโตรเลียมเป็นเชื้อเพลิงประเภทหนึ่งของเชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์

ใบความรู้ที่ 1

เชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์

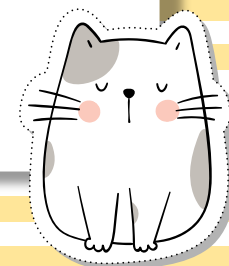
การใช้ผลิตภัณฑ์หรือสินค้าต่าง ๆ ก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้พลังงานจากเชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์เช่นเดียวกันเพราะมีการนำเชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์มาเผาไหม้เป็นเชื้อเพลิงในกระบวนการผลิต นำมาใช้เป็นเชื้อเพลิงในการขนส่ง นอกจากนี้การผลิตกระแสไฟฟ้าบางส่วนก็ได้มาจากกระบวนการเผาไหม้เชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์ ซึ่งจะนำพลังงานที่ได้ไปผ่านกระบวนการต่าง ๆ ในการผลิตกระแสไฟฟ้า

ใบความรู้ที่ 1

เชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์

เชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์เกิดจากการแปรสภาพของซากพืชและซากสัตว์ที่ตายและสะสมทับถมอยู่ในชั้นตะกอนใต้ผิวโลกภายใต้สภาวะแวดล้อมที่มีอุณหภูมิและความดันที่เหมาะสมเป็นเวลาหลายล้านปี ทำให้สารอินทรีย์ในชั้นตะกอนเปลี่ยนสภาพเป็นเชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์ ซึ่งส่วนใหญ่ ได้แก่ ถ่านหิน (coal) และปิโตรเลียม (petroleum) ถ่านหินและปิโตรเลียมมีสมบัติบางอย่างที่แตกต่างกันเนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น ชนิดของซากสิ่งมีชีวิตที่เป็นต้นกำเนิด สภาพแวดล้อมในการเกิด

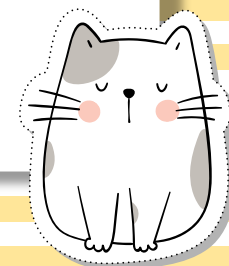

ใบความรู้ที่ 1

เชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์

ถ่านหิน (coal)

ถ่านหินมีสีน้ำตาลถึงสีดำ ติดไฟได้ เกิดจากการสะสมตัวของซากพืชปริมาณมากในบริเวณที่ลุ่ม บริเวณริมหรือขอบของทะเลสาบหรือแหล่งน้ำที่มีขนาดกว้างใหญ่ และน้ำในบริเวณดังกล่าวมีลักษณะนิ่ง และเป็นบริเวณที่มีปริมาณแก๊สออกซิเจนน้อย แบนคทีเรียและเชื้อราจะเปลี่ยนซากพืชที่สะสมตัวอยู่ให้กลายเป็นอินทรีย์วัตถุที่ยังคงปรากฏลักษณะต่าง ๆ ของซากพืชไว้ให้เห็นอยู่ภายในเนื้อ ลักษณะของเศษซากพืชในระยะนี้เรียกว่า **พีต (peat)** ซึ่งเป็นลำดับเริ่มต้นของกระบวนการเกิดถ่านหิน

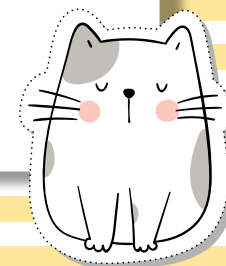

ใบความรู้ที่ 1

เชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์

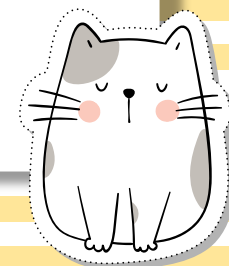
ภาพที่ 1 ถ่านหิน

ใบความรู้ที่ 1

เชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์

เมื่อเวลาผ่านไปจะมีชั้นตะกอนต่าง ๆ มาสะสมตัวทับถมชั้นพีต และการสะสมตัวของชั้นตะกอนจะค่อย ๆ เพิ่มมากขึ้น ๆ ส่งผลให้แหล่งสะสมตัวนั้นได้รับแรงกดที่เกิดจากน้ำหนักของชั้นตะกอนที่ทับถมอยู่ด้านบนมากขึ้นและชั้นพีตจะอยู่ในระดับลึกจากผิวโลกเพิ่มมากขึ้น ทำให้ชั้นพีตที่สะสมตัวอยู่มีอุณหภูมิเพิ่มสูงขึ้น ปัจจัยต่าง ๆ นี้และด้วยกระบวนการทางเคมี ด้วยการเปลี่ยนแปลงทางธรณีวิทยาและระยะเวลา ทำให้พีตแปรสภาพเป็นถ่านหินประเภทต่าง ๆ ได้แก่ ลิกไนต์ ซับบิทูมินัส บิทูมินัส และแอนทราไซต์ ดังภาพที่ 2

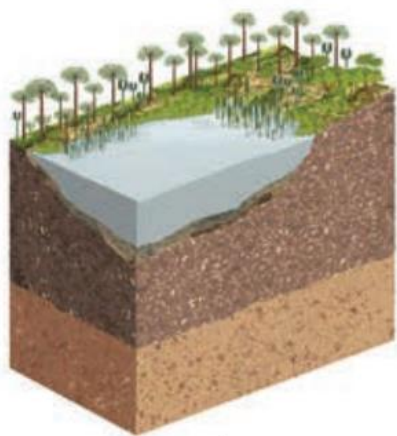

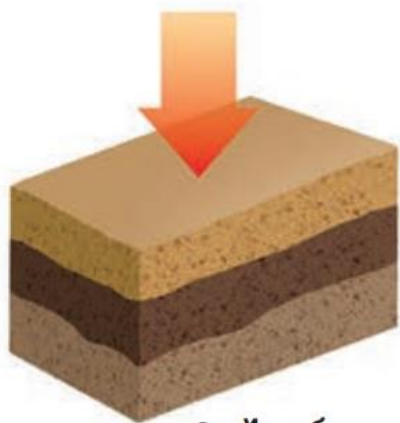
ใบความรู้ที่ 1

เชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์

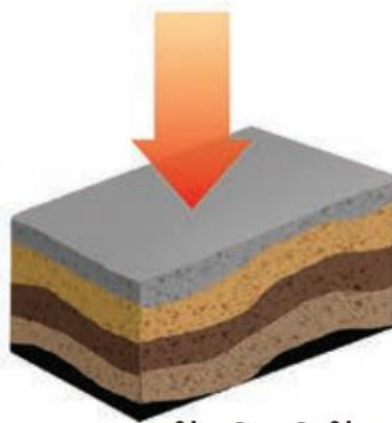
การเพิ่มขึ้นของความร้อนและความดัน

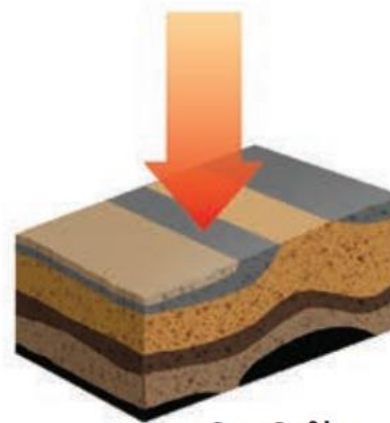
พืช

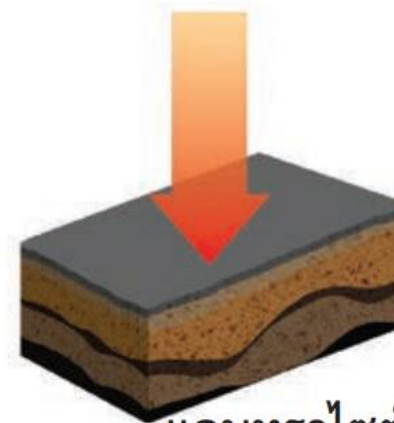
ลิกไนต์

ซับบิทูมินัส

บิทูมินัส

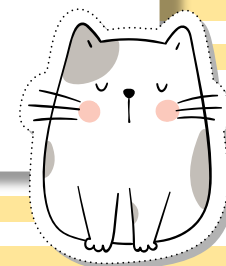
แอนทราไซต์

น้อย

เวลาในการเกิด และปริมาณคาร์บอน

มาก

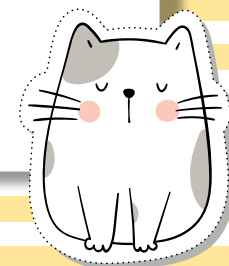
ภาพที่ 2 กระบวนการเกิดถ่านหิน

ใบความรู้ที่ 1

เชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์

ถ่านหินแต่ละประเภทจะมีสัดส่วนองค์ประกอบของคาร์บอนในปริมาณที่แตกต่างกัน โดยจะมีคาร์บอนตั้งแต่ร้อยละ 50 ขึ้นไปโดยน้ำหนักหรือร้อยละ 70 ขึ้นไปโดยปริมาตร และเมื่อนำถ่านหินประเภทต่าง ๆ มาเผาไหม้จะให้พลังงานความร้อนแตกต่างกัน ถ่านหินถูกนำไปใช้ประโยชน์เป็นเชื้อเพลิงในการผลิตกระแสไฟฟ้า และใช้เป็นเชื้อเพลิงสำหรับให้ความร้อนในภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ

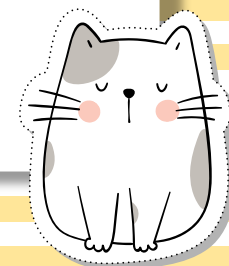

ใบความรู้ที่ 1

เชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์

ช่วงเวลา 325 - 286 ล้านปีก่อน และช่วงเวลา 140 - 66 ล้านปีก่อน เป็นช่วงเวลาทางธรณีกาลที่มีสภาพแวดล้อมเหมาะสมกับการเกิดถ่านหิน เพราะในอดีตช่วงเวลาดังกล่าวพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นบึง แอ่ง หรือหนองน้ำ และมีพืชขึ้นปกคลุมมากมาย ทำให้มีแหล่งถ่านหินขนาดใหญ่เกิดขึ้นบนโลก แต่แหล่งถ่านหินในประเทศไทยส่วนใหญ่มีการสะสมตัวเมื่อ 40-10 ล้านปีก่อน เช่น แหล่งแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นแหล่งถ่านหินที่สำคัญของประเทศไทย

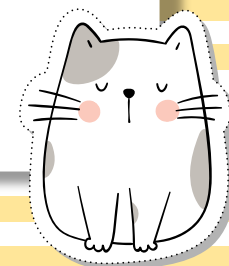

ใบความรู้ที่ 1

เชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์

ปิโตรเลียม (petroleum)

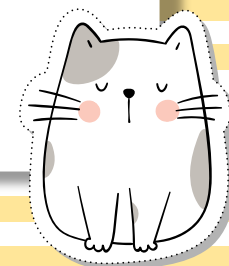
ปิโตรเลียมเป็นสารประกอบไฮโดรคาร์บอนที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เกิดจากทั้งซากพืชและซากสัตว์ขนาดเล็กจำนวนมากที่สะสมทับถมปนอยู่กับตะกอนในแอ่งสะสมตะกอนทั้งบนบกและในทะเลเมื่อหลายล้านปีก่อนภายใต้สภาวะที่มีแก๊สออกซิเจนน้อย ซากสิ่งมีชีวิตเหล่านี้จะถูกแบคทีเรียและเชื้อราเปลี่ยนแปลงสภาพเป็นอินทรีย์วัตถุ เมื่อเวลาผ่านไปแอ่งสะสมตะกอนจะถูกทับถมด้วยตะกอนดิน โคลนหรือทรายให้อยู่ลึกลงไปจากผิวโลกมากขึ้น ๆ

ใบความรู้ที่ 1

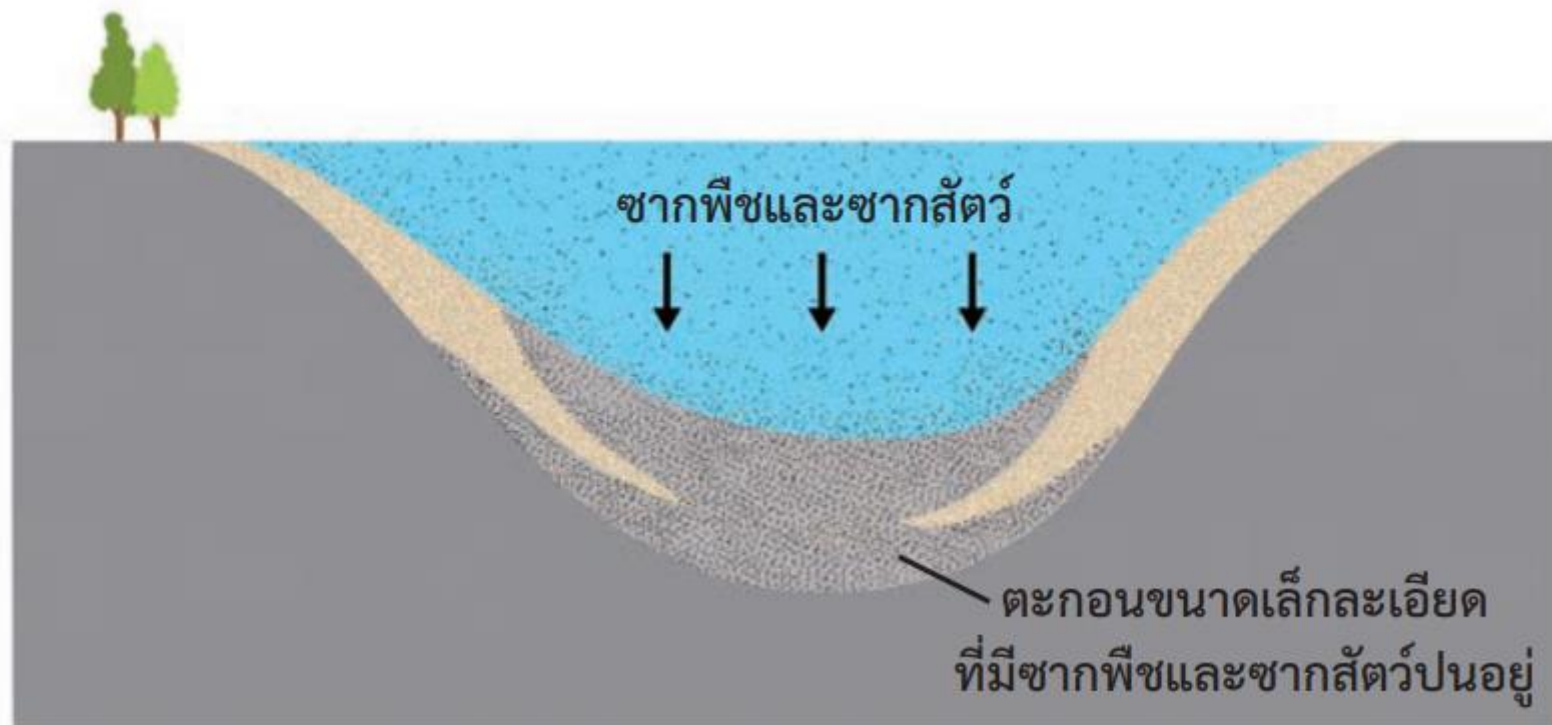
เชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์

ทำให้ได้รับแรงกดดันที่เกิดจากน้ำหนักของชั้นตะกอนที่ทับถมอยู่ด้านบนเพิ่มมากขึ้นและมีอุณหภูมิเพิ่มสูงขึ้น และด้วยกระบวนการทางเคมี ด้วยการเปลี่ยนแปลงทางธรณีวิทยาและระยะเวลา จะทำให้ตะกอนที่สะสมตัวกลายเป็น หินต้นกำเนิดปิโตรเลียมและทำให้อินทรีย์วัตถุที่แทรกตัวอยู่ในหินต้นกำเนิดปิโตรเลียมแปรสภาพเป็นสารประกอบไฮโดรคาร์บอนที่เรียกว่าปิโตรเลียม กระบวนการเกิดปิโตรเลียมแสดงดังภาพที่ 3

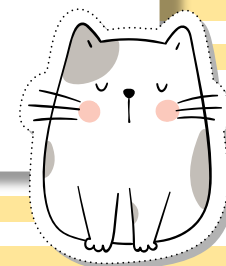

ใบความรู้ที่ 1

เชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์

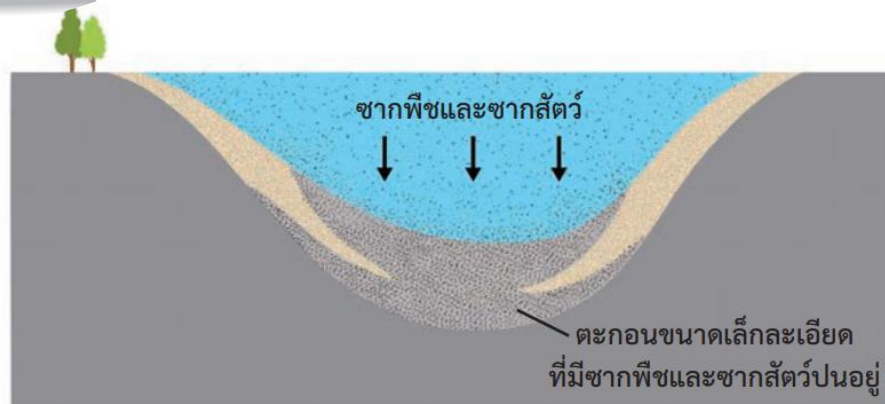

ภาพที่ 3 กระบวนการเกิดปิโตรเลียม

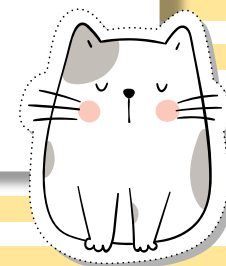

ใบความรู้ที่ 1

เชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์

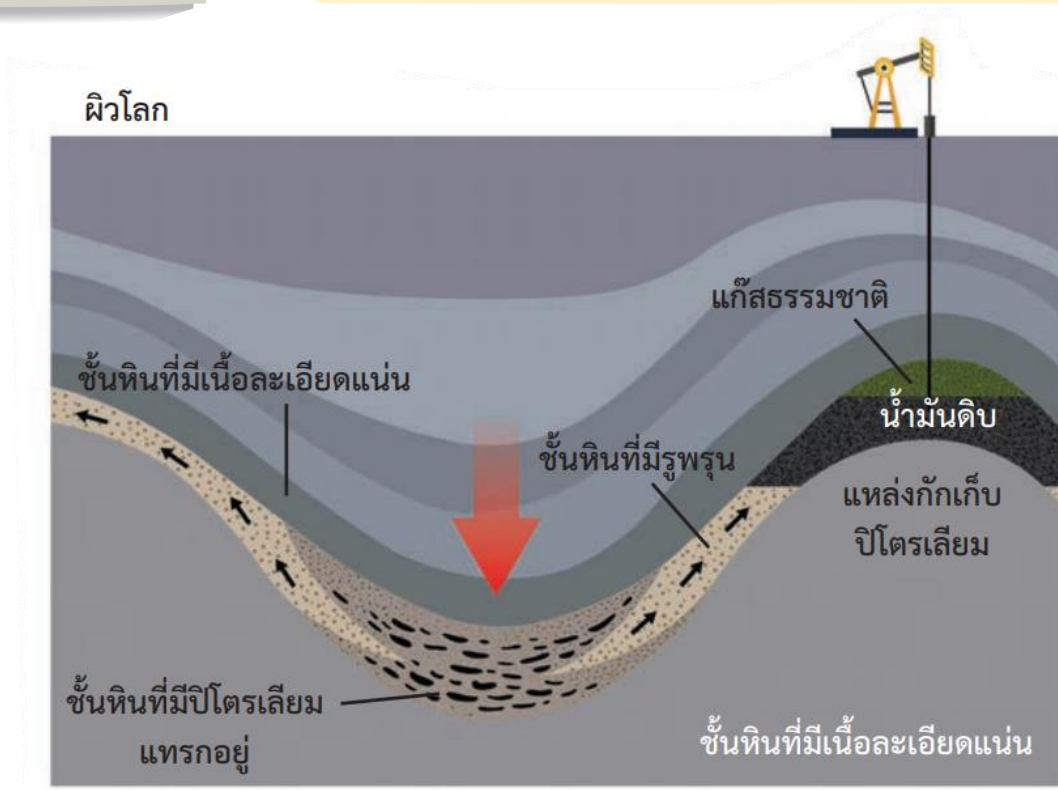

เมื่อสิ่งมีชีวิตตายจะตกตะกอนไปที่พื้นทะเลสาบหรือพื้นทะเล และบริเวณดังกล่าว อาจถูกทับถมด้วยตะกอน ดิน โคลนหรือทรายภายใต้สภาวะที่มีแก๊สออกซิเจนน้อย เมื่อเวลาผ่านไปซากสิ่งมีชีวิตและชั้นตะกอนจะอยู่ลึกลงไปจากผิวโลกมากขึ้น ทำให้บริเวณดังกล่าวมีอุณหภูมิและความดันสูง และเมื่ออยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมจะทำให้ซากสิ่งมีชีวิตที่สะสมตัวอยู่แปรสภาพเป็นปิโตรเลียม

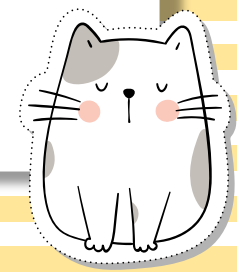

ใบความรู้ที่ 1

เชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์

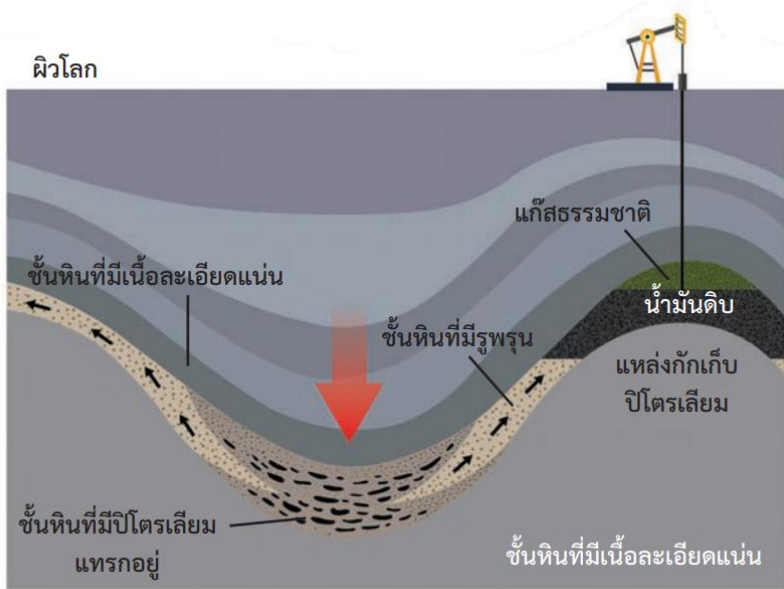

ภาพที่ 3 กระบวนการเกิดปิโตรเลียม

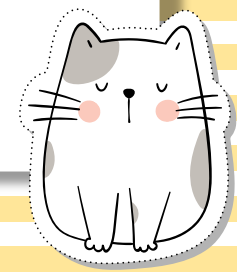

ใบความรู้ที่ 1

เชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์

แรงกดที่เกิดจากน้ำหนักของชั้นตะกอนที่ทับถมอยู่ด้านบนจะทำให้ปิโตรเลียมที่เกิดขึ้นไหลซึมออกจากหินต้นกำเนิด ปิโตรเลียมไปสู่หินกักเก็บปิโตรเลียม ซึ่งใต้ผิวโลกในบริเวณหนึ่ง ๆ อาจมีชั้นหินกักเก็บปิโตรเลียมได้หลายชั้น ซึ่งขึ้นอยู่กับกระบวนการต่าง ๆ ทางธรณีวิทยา และปัจจัยต่าง ๆ ตามธรรมชาติ

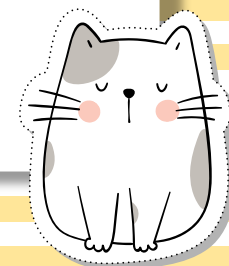

ใบความรู้ที่ 1

เชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์

ปิโตรเลียมที่เกิดขึ้นใต้ผิวโลกจะไหลซึมออกจากหินต้นกำเนิดปิโตรเลียมไปตาม รอยแตก รอยแยก ตามช่องว่างหรือตามรูพรุนของหินไปยังแหล่งสะสมตัวใหม่ที่เรียกว่า **หินกักเก็บปิโตรเลียม (reservoir rock)** การเคลื่อนย้ายแหล่งสะสมตัวของปิโตรเลียม เกิดจากสาเหตุต่าง ๆ เช่น แรงจากแผ่นดินไหวหรือด้วยแรงกดที่เกิดจากน้ำหนักของ ชั้นหินหรือชั้นตะกอนต่าง ๆ ที่ทับถมอยู่ในตำแหน่งเหนือหินต้นกำเนิดปิโตรเลียมขึ้นไป

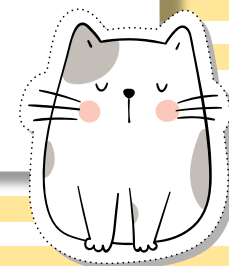

ใบความรู้ที่ 1

เชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์

องค์ประกอบและประเภทของปิโตรเลียม

ปิโตรเลียมมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ธาตุไฮโดรเจน ธาตุคาร์บอน และมีแก๊สชนิดอื่น ๆ ปนอยู่ด้วยเล็กน้อย เช่น แก๊สไนโตรเจน แก๊สคาร์บอนไดออกไซด์ แก๊สไฮโดรเจนซัลไฟด์ แก๊สออกซิเจน และโลหะหนักบางชนิด เช่น พรอท ปิโตรเลียมอาจมีสถานะเป็นของเหลว แก๊สหรือของแข็งได้ ได้แก่ **น้ำมันดิบ แก๊สธรรมชาติและสารพลอยได้อื่น ๆ** น้ำมันดิบมีสถานะเป็นของเหลว และแก๊สธรรมชาติมีสถานะแก๊ส อนุกรมวิธานและความดันปกติ โดยมีแก๊สมีเทน (CH_4) เป็นสารประกอบที่สำคัญที่สุด

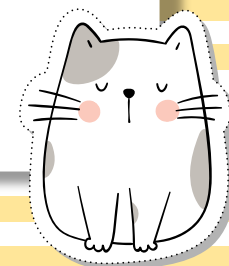

ใบความรู้ที่ 1

เชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์

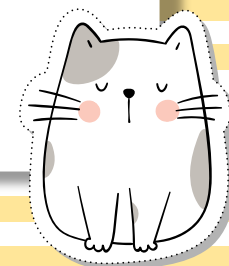
ภาพที่ 4 น้ำมันดิบ

ใบความรู้ที่ 1

เชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์

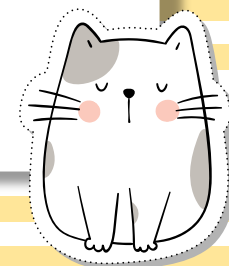
น้ำมันดิบและแก๊สธรรมชาติมีลักษณะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับสัดส่วนองค์ประกอบของไฮโดรคาร์บอน ชนิดของอินทรีย์วัตถุที่เป็นต้นกำเนิดของปิโตรเลียม สภาพแวดล้อมของแหล่งที่เกิดปิโตรเลียม เช่น อุณหภูมิ ความดันหรือขึ้นอยู่กับสิ่งเจือปนอื่น ๆ

ใบความรู้ที่ 1

เชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์

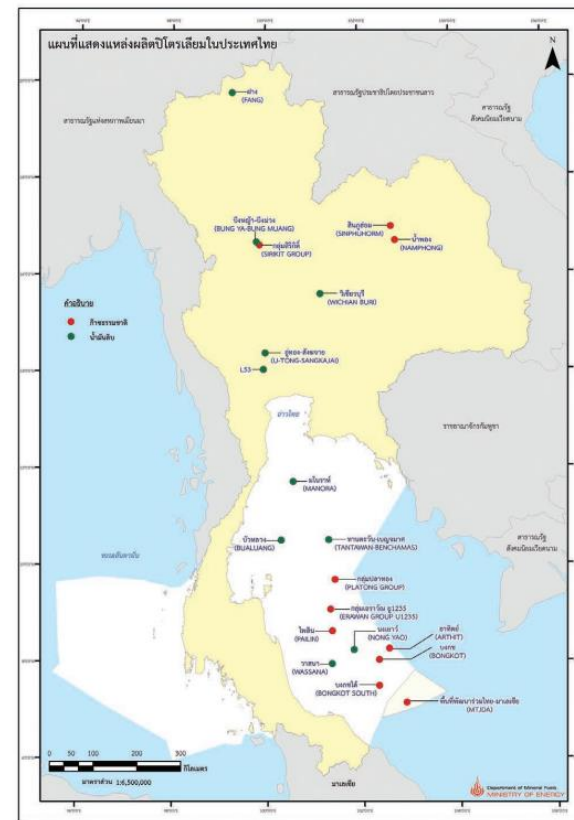
ส่วนที่รู้จักกันว่า แก๊สธรรมชาติเหลว (condensate) เป็นสารประกอบไฮโดรคาร์บอนที่มีสถานะเป็นของเหลวในสภาพบรรยากาศที่ผิวโลก แต่เมื่ออยู่ในแหล่งกักเก็บใต้ผิวโลกซึ่งมีอุณหภูมิและความดันสูงจะมีสถานะแก๊ส แก๊สธรรมชาติเหลวมีสีเหลืองใสจนถึงสีเหลืองเข้มหรือมีสีเหมือนฟางหรือหญ้าแห้ง แก๊สธรรมชาติเหลวประกอบด้วยสารประกอบไฮโดรคาร์บอนในกลุ่มเดียวกับแก๊สธรรมชาติ แต่แก๊สธรรมชาติเหลวมีจำนวนคาร์บอนอะตอมในโครงสร้างโมเลกุลมากกว่าในแก๊สธรรมชาติ

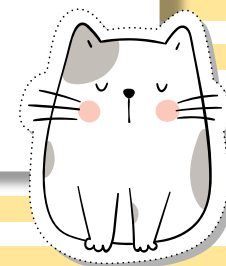
ใบความรู้ที่ 1

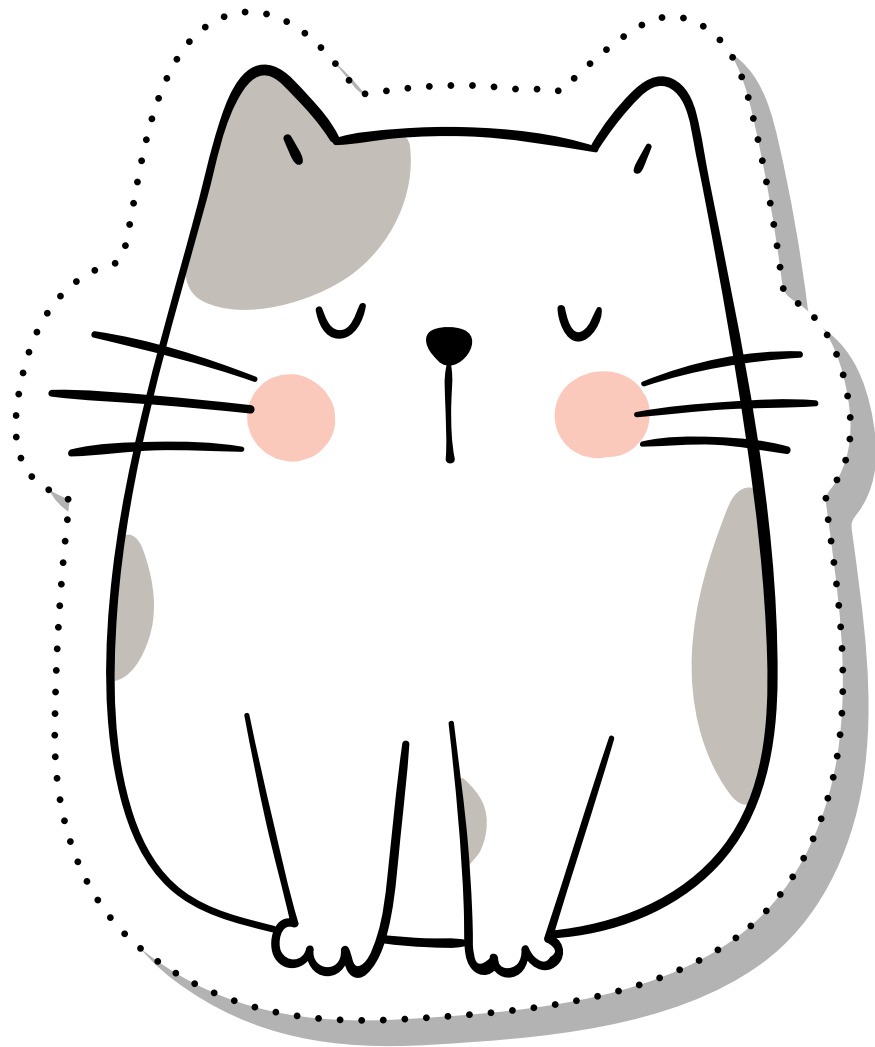
เชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์

ปิโตรเลียมเป็นแหล่งพลังงานที่สำคัญโดยเฉพาะการใช้เป็นเชื้อเพลิงในการคมนาคมขนส่ง ใช้เป็นเชื้อเพลิงในภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ รวมทั้งนำมาใช้เป็นเชื้อเพลิงในกระบวนการผลิตกระแสไฟฟ้า และใช้เป็นวัตถุดิบต่าง ๆ ในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี แหล่งผลิตปิโตรเลียมของประเทศไทย แสดงดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 แหล่งผลิตปิโตรเลียมของประเทศไทย

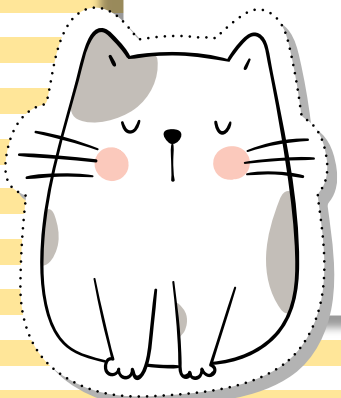

ประเภทของเชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์

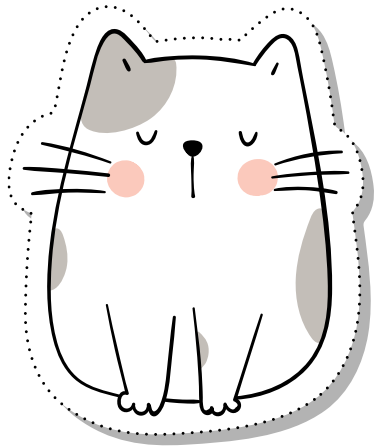
เชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์

ถ่านหิน (coal)

ปิโตรเลียม (petroleum)

วัตถุประสงค์กำเนิดของเชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์

ซากพืชและซากสัตว์

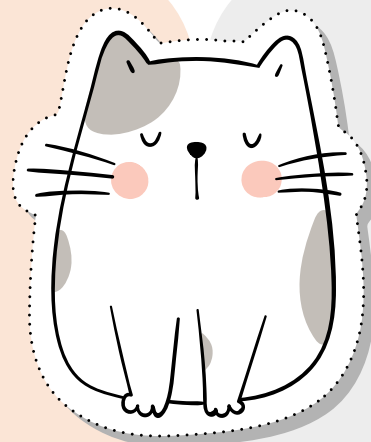

เปรียบเทียบกระบวนการเกิดถ่านหินและปิโตรเลียม

วัตถุดิบกำเนิด

ถ่านหิน

ซากพืช

ซากพืชและซากสัตว์
ขนาดเล็ก

ปิโตรเลียม

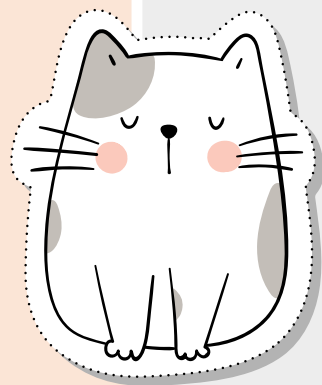

เปรียบเทียบกระบวนการเกิดถ่านหินและปิโตรเลียม

สภาพแวดล้อมในการเกิด

ถ่านหิน

ทะเลสาบหรือแหล่งน้ำที่มีขนาดใหญ่และน้ำในบริเวณดังกล่าวมีลักษณะนิ่ง และเป็นบริเวณที่มีปริมาณแก๊สออกซิเจนน้อยและอยู่ในระดับลึกจากผิวโลก

ในแอ่งสะสมตะกอนทั้งบนบกและในทะเล และมีตะกอนดินโคลนหรือทรายมาปิดทับแอ่งสะสมตะกอน ภายใต้สภาวะที่มีแก๊สออกซิเจนน้อยและอยู่ในระดับลึกจากผิวโลก

ปิโตรเลียม

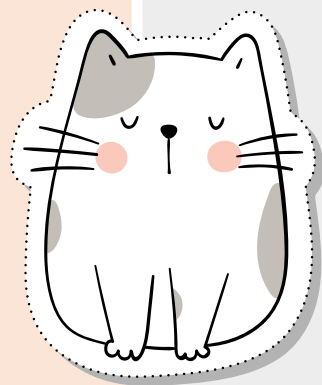

เปรียบเทียบกระบวนการเกิดถ่านหินและปิโตรเลียม

ปัจจัยในเกิด

ถ่านหิน

อุณหภูมิ ความดัน กระบวนการ
ทางเคมี การเปลี่ยนแปลงทาง
ธรณีวิทยาระยะเวลา

อุณหภูมิ ความดัน กระบวนการ
ทางเคมี การเปลี่ยนแปลงทาง
ธรณีวิทยาระยะเวลา

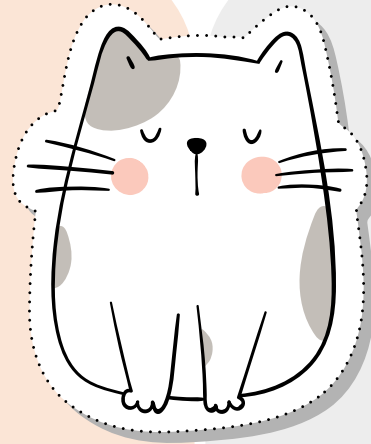
ปิโตรเลียม

เปรียบเทียบกระบวนการเกิดถ่านหินและปิโตรเลียม

สถานะ

ถ่านหิน

ของแข็ง

ของเหลว แก๊ส หรือ
ของแข็ง ได้แก่ น้ำมันดิบ
แก๊สธรรมชาติ และสาร
พลอยได้อื่น ๆ

ปิโตรเลียม

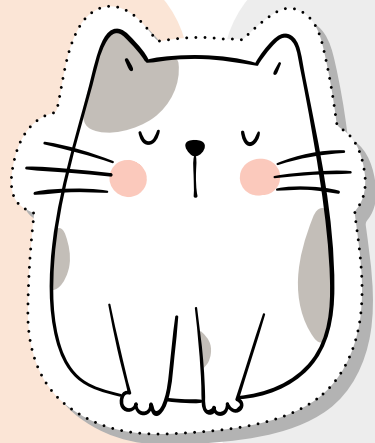

เปรียบเทียบกระบวนการเกิดถ่านหินและปิโตรเลียม

องค์ประกอบ

ถ่านหิน

คาร์บอน

ไฮโดรเจน คาร์บอน และมีแก๊สชนิดอื่น ๆ ปนอยู่เล็กน้อย เช่น แก๊สไนโตรเจน แก๊สคาร์บอนไดออกไซด์ แก๊สไฮโดรเจนซัลไฟด์ แก๊สออกซิเจน และโลหะหนักบางชนิด เช่น พรอท

ปิโตรเลียม

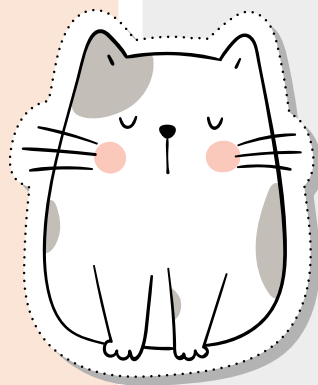

เปรียบเทียบกระบวนการเกิดถ่านหินและปิโตรเลียม

การนำไปใช้ประโยชน์

ถ่านหิน

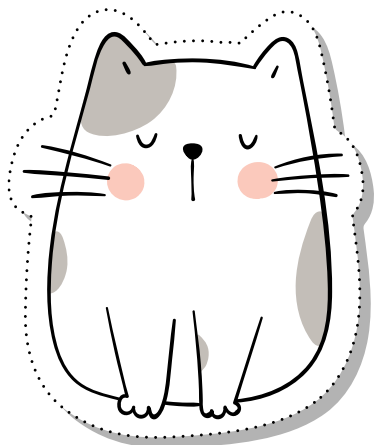
ใช้เป็นเชื้อเพลิงในการผลิตกระแสไฟฟ้าและในอุตสาหกรรมต่าง ๆ

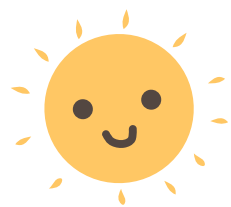
นำมาใช้เป็นเชื้อเพลิงในการคมนาคมขนส่งและในภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการผลิตกระแสไฟฟ้า และเป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี

ปิโตรเลียม

ปัจจัยที่ทำให้ถ่านหินและปิโตรเลียม
มีสมบัติบางอย่างแตกต่างกัน

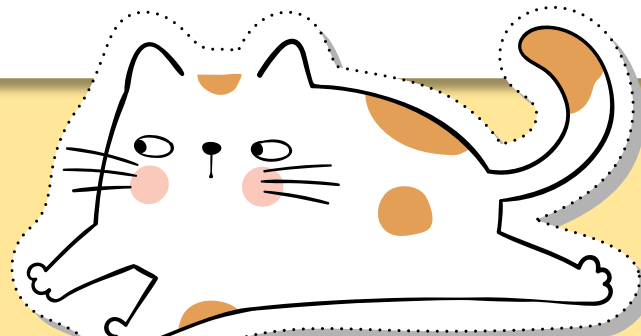

ชนิดของซากสิ่งมีชีวิตที่เป็นวัตถุดิบกำเนิด

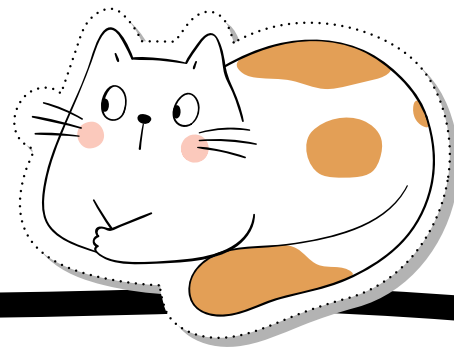

สภาพแวดล้อมในการเกิด

นักเรียนทราบหรือไม่ว่า
ปีเตอร์เลียมส่วนใหญ่มักจะพบใน
หินที่มีลักษณะใด เพราะเหตุใด

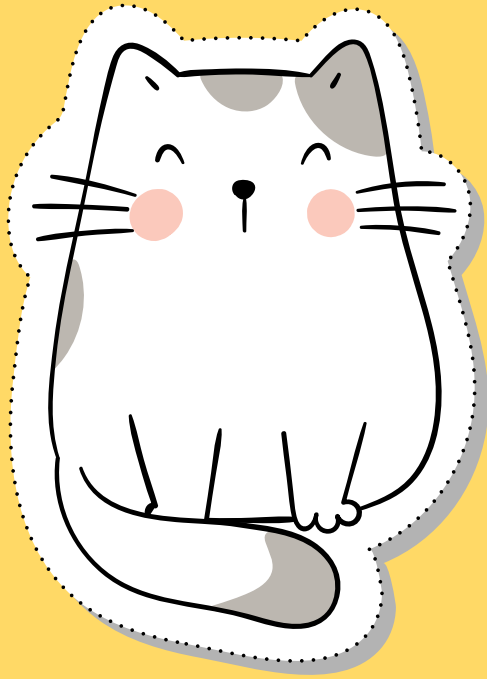

กิจกรรมที่ 1

หินกักเก็บปีโตรเลียมมีลักษณะอย่างไร

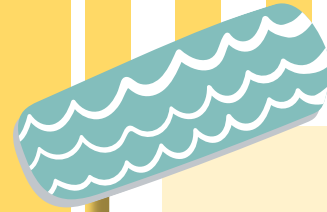
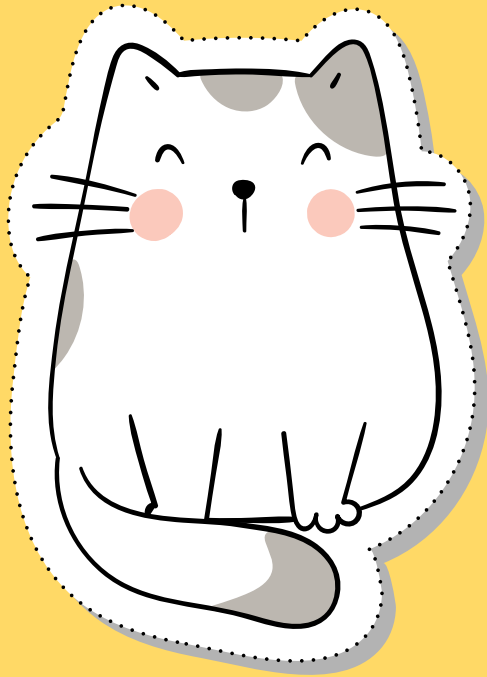

ให้นักเรียนอ่านจุดประสงค์ วัตถุประสงค์
อุปกรณ์ และวิธีการดำเนิน-
กิจกรรมในใบกิจกรรมที่ 1

หินกักเก็บปิโตรเลียมมีลักษณะ
อย่างไร

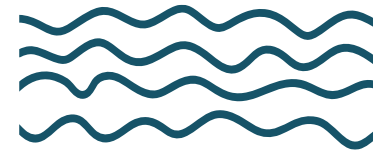

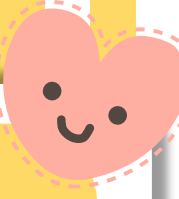
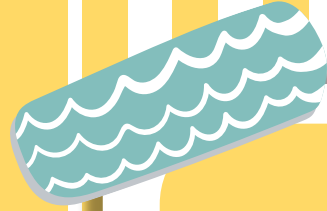
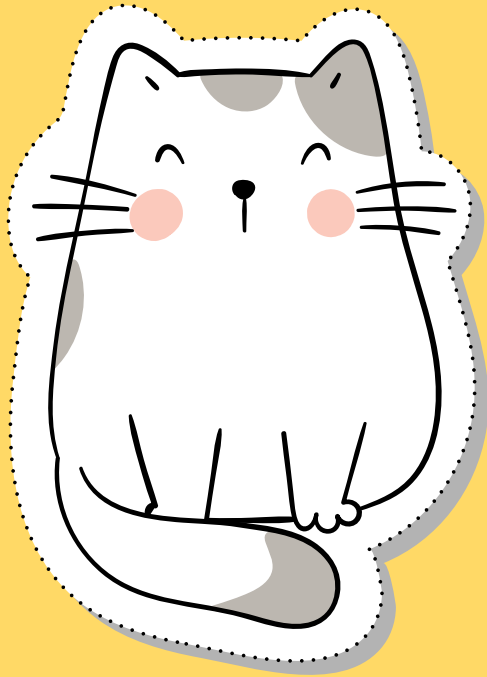

กิจกรรมนี้เกี่ยวกับเรื่องอะไร //

ลักษณะของหินกักเก็บบีโตรเลียม

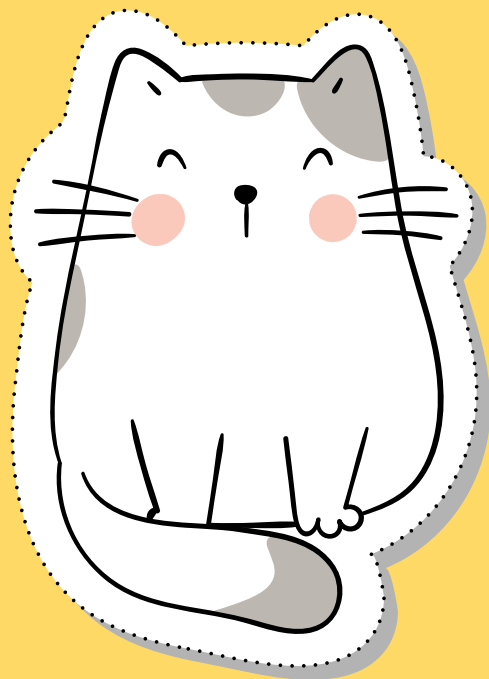

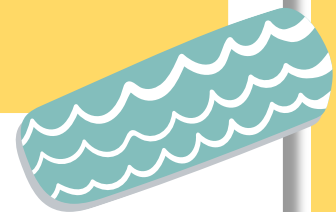
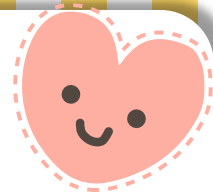
กิจกรรมนี้มีจุดประสงค์
อย่างไร

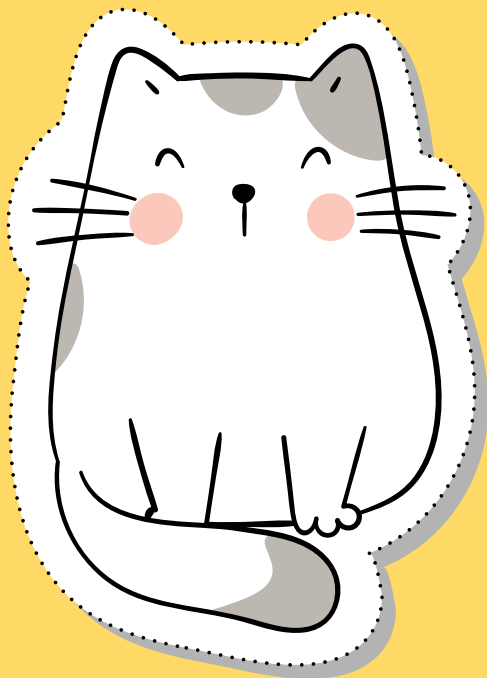

อธิบายลักษณะของหินกักเก็บ
ปิโตรเลียมจากแบบจำลอง

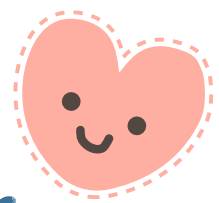

กิจกรรมนี้มีวัสดุและ
อุปกรณ์อะไรบ้าง

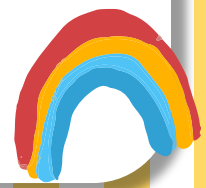

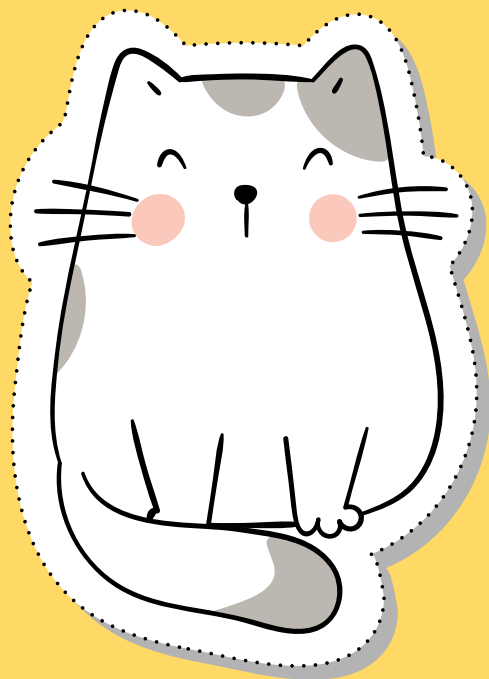

วัสดุและอุปกรณ์

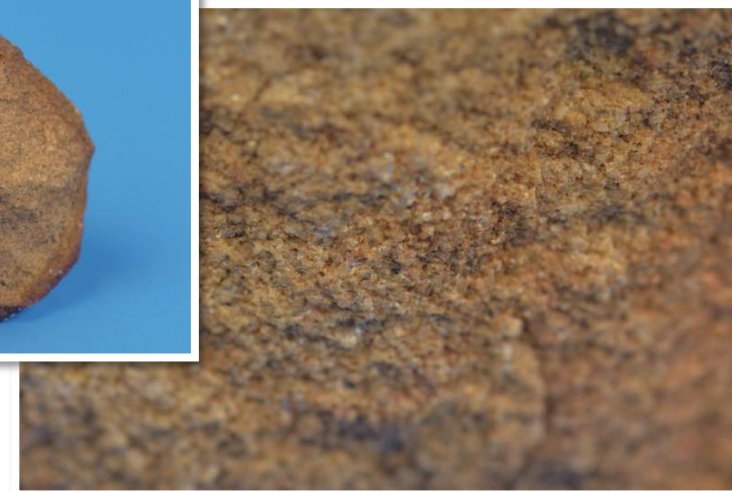
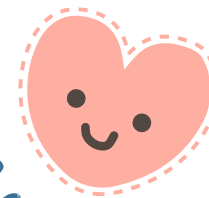

แก้วขยาย

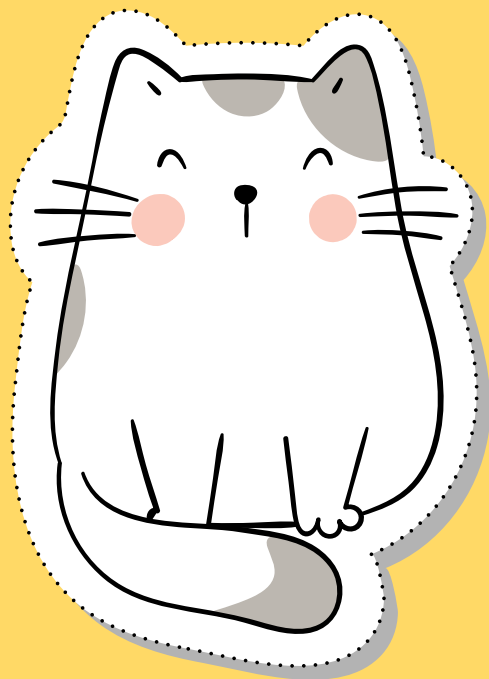

วัสดุและอุปกรณ์

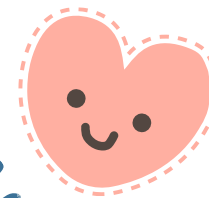

หินทราย

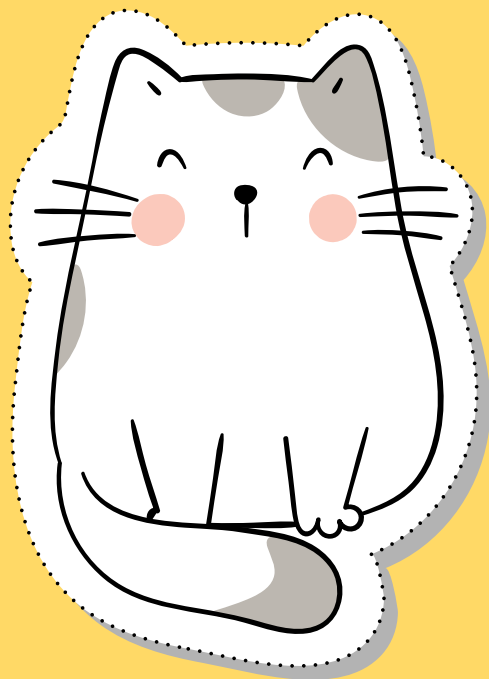
วัสดุและอุปกรณ์

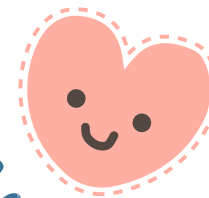
หินปูน

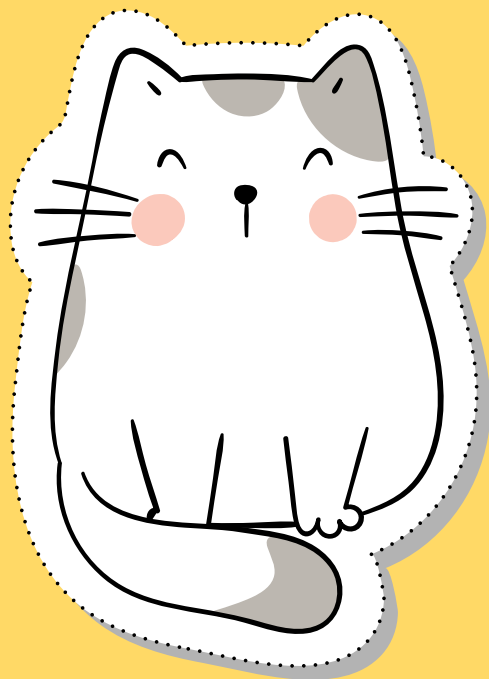

วัสดุและอุปกรณ์

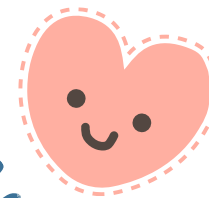

หินแกรนิต

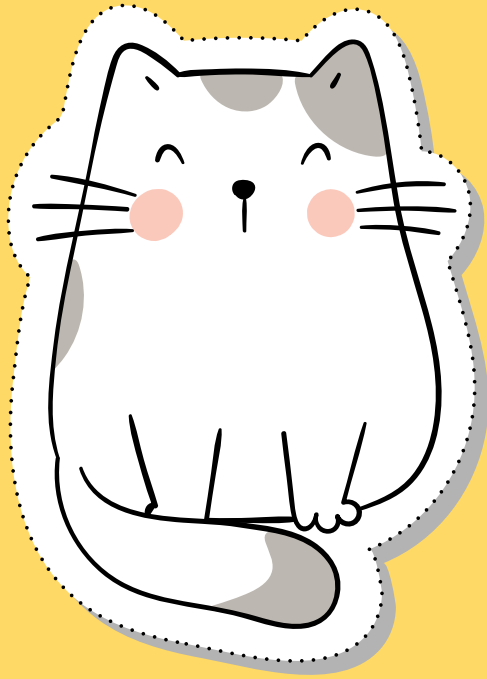

วัสดุและอุปกรณ์

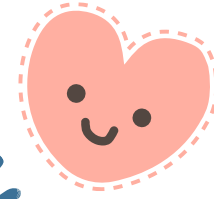

น้ำมันพืช

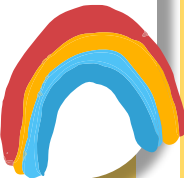

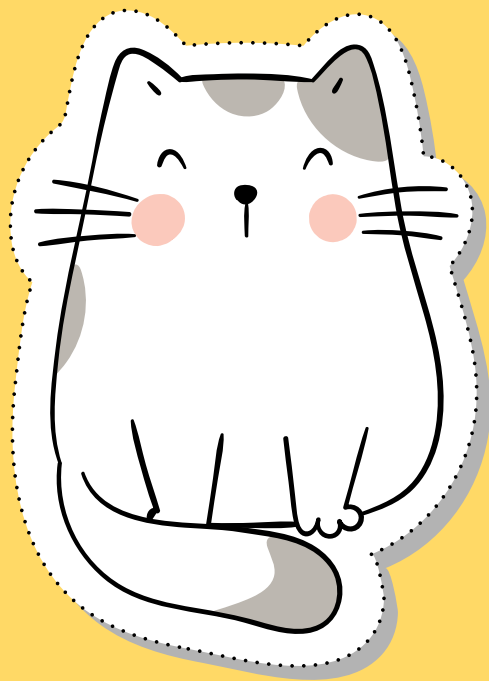

วัสดุและอุปกรณ์

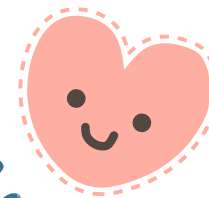

หลอดหยด

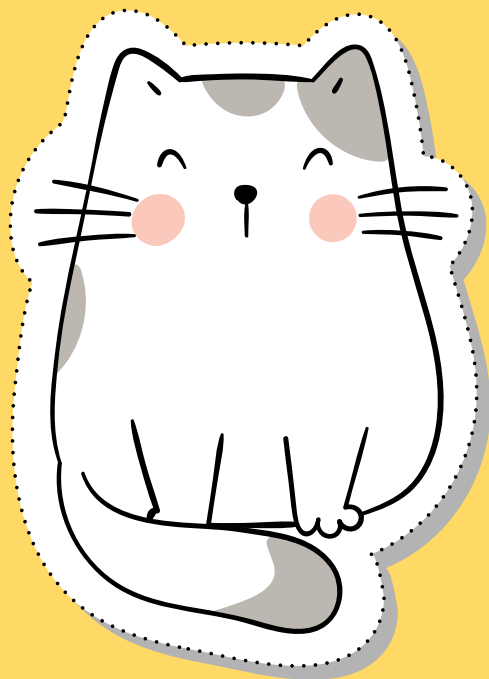

วัสดุและอุปกรณ์

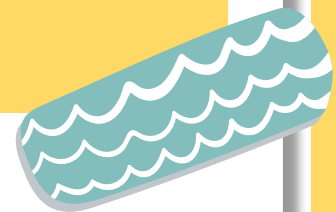
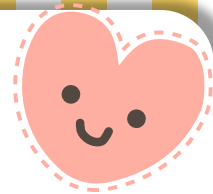

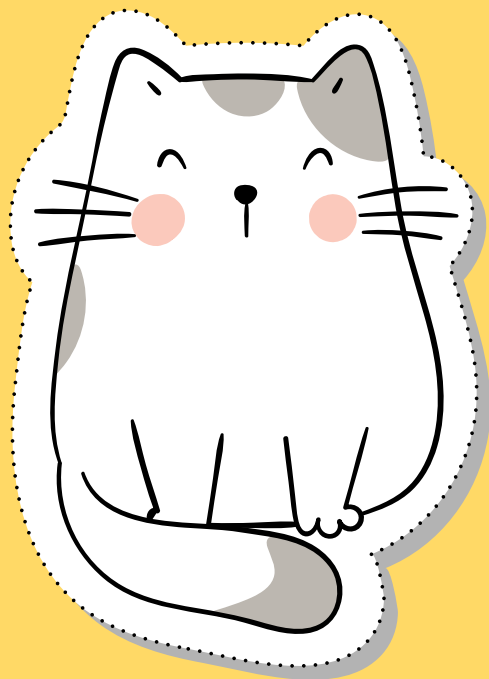
นาฬิกาจับเวลา

กิจกรรมนี้มีขั้นตอนการดำเนิน
กิจกรรมอย่างไร

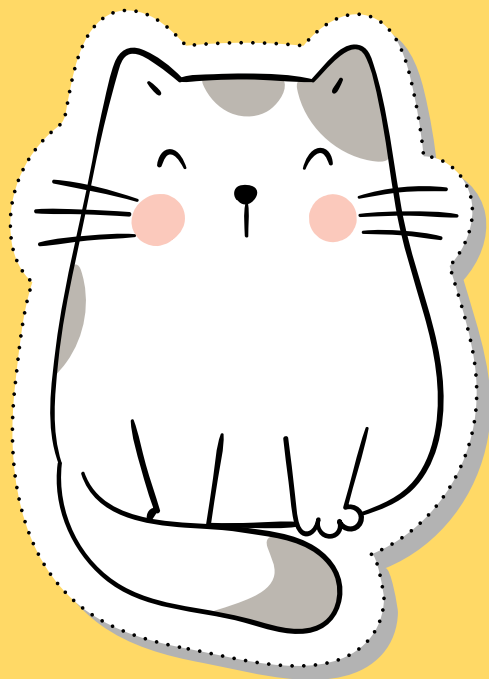

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ใช้เวลานิยายศึกษาลักษณะเนื้อหิน
จำนวน 3 ชนิด ได้แก่ หินทราย
หินปูน และหินแกรนิต และบันทึกผล
ลงในใบงานที่ 2

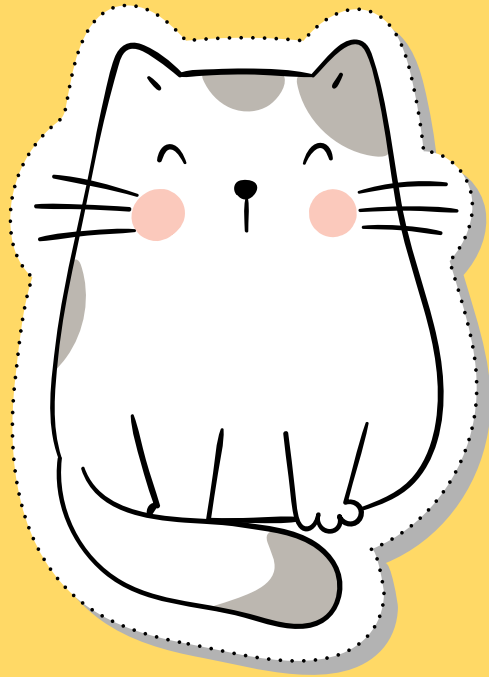

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

2. **ร่วมกันอภิปรายและตั้งสมมติฐาน** ว่า ถ้าหยดน้ำมันพืช จำนวน 1 หยด ลงที่ผิวหน้า หินทั้ง 3 ชนิด (ในการหยดน้ำ น้ำมันพืชแต่ละ ครั้งให้ควบคุมหยดน้ำมันพืชให้มีปริมาตร เท่ากัน) และวางไว้ประมาณ 30 นาที **จะเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร**

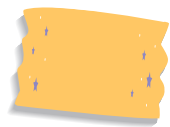

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

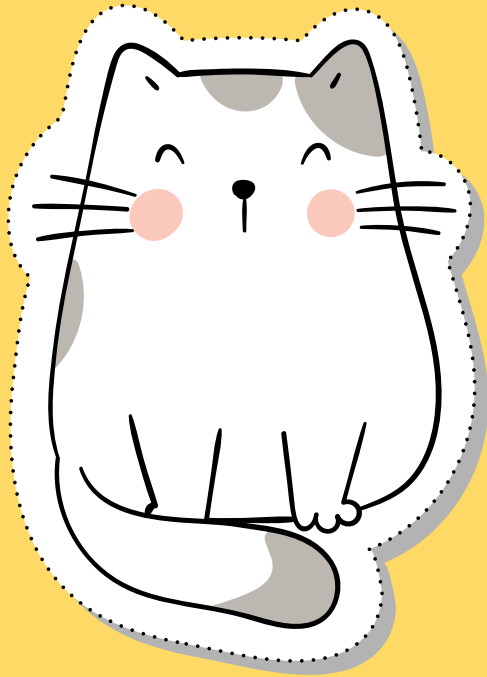

ถ้าหยดน้ำมันพืช จำนวน 1 หยด ลงที่
ผิวหน้าหินทั้ง 3 ชนิด (หินทราย หินปูน
และหินแกรนิต) และวางไว้ประมาณ 30 นาที

สมมติฐานของนักเรียน คือ...

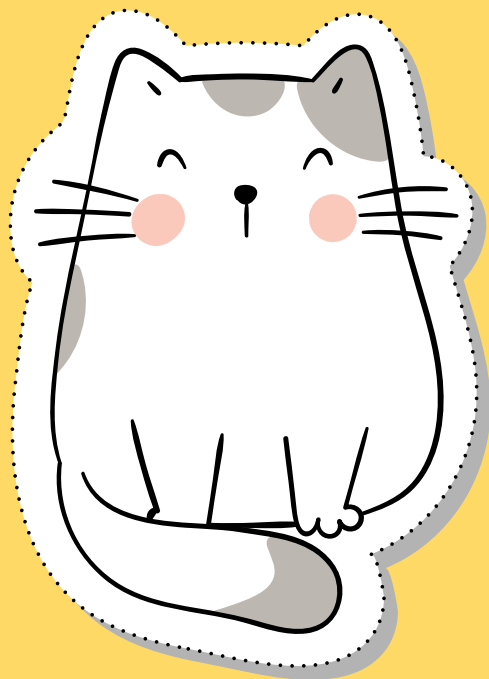

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

3. ระบุตัวแปรต้น ตัวแปรตาม และตัวแปรควบคุมในการทดลองนี้ แล้วทำกิจกรรมเพื่อตรวจสอบสมมติฐานบันทึกผล

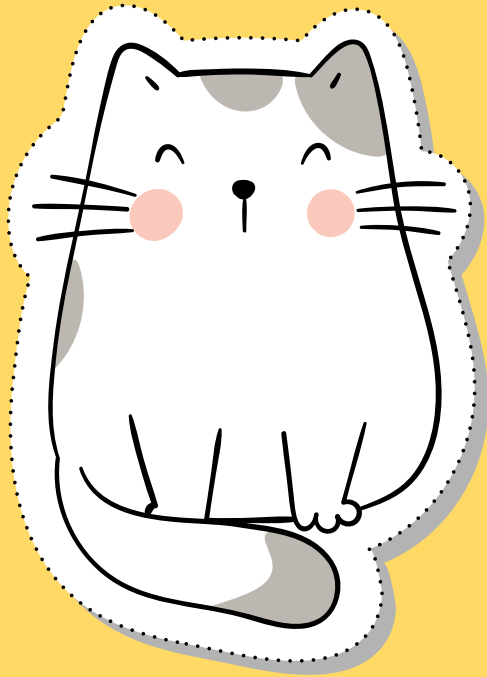

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

- ตัวแปรต้นของนักเรียน คือ...
- ตัวแปรตามของนักเรียน คือ...
- ตัวแปรควบคุมของนักเรียน คือ...

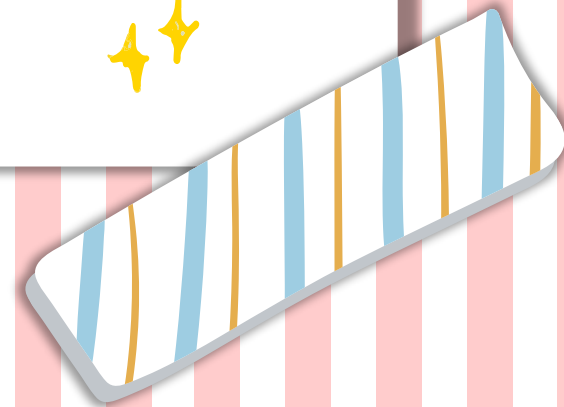
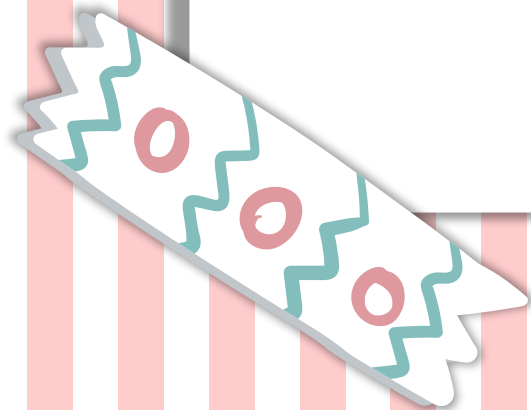
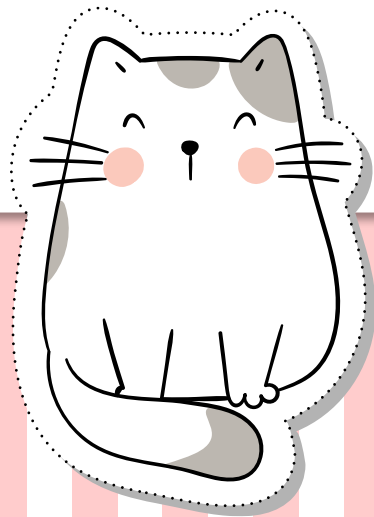

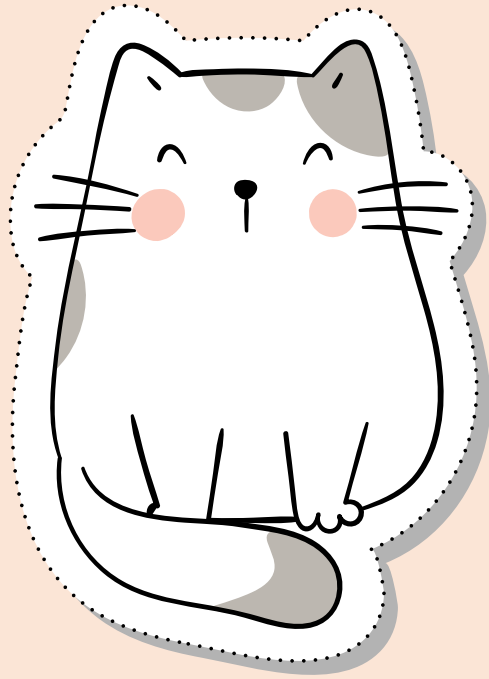
ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

- ให้นักเรียนอ่านใบความรู้ที่ 2 หินกักเก็บ
ปิโตรเลียม และให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและ
ลงข้อสรุปเกี่ยวกับลักษณะของหินกักเก็บ
ปิโตรเลียมตามธรรมชาติ

สรุปบทเรียน

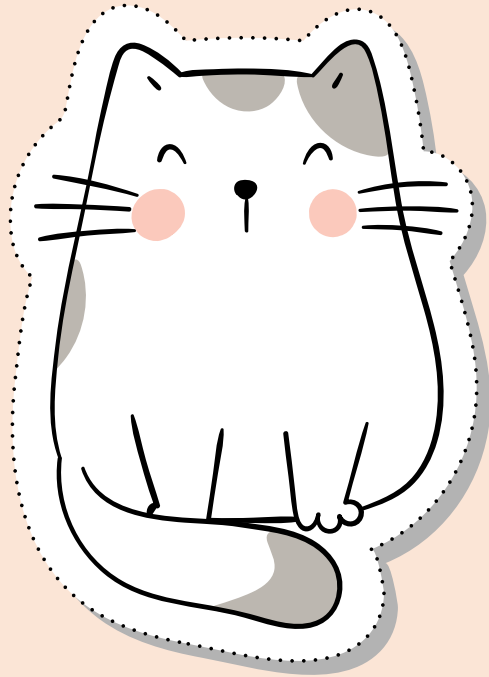

สรุปบทเรียน

เชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์แบ่ง
ออกเป็น **ถ่านหิน** และ **ปิโตรเลียม**
ถูกใช้เป็นเชื้อเพลิงให้พลังงาน

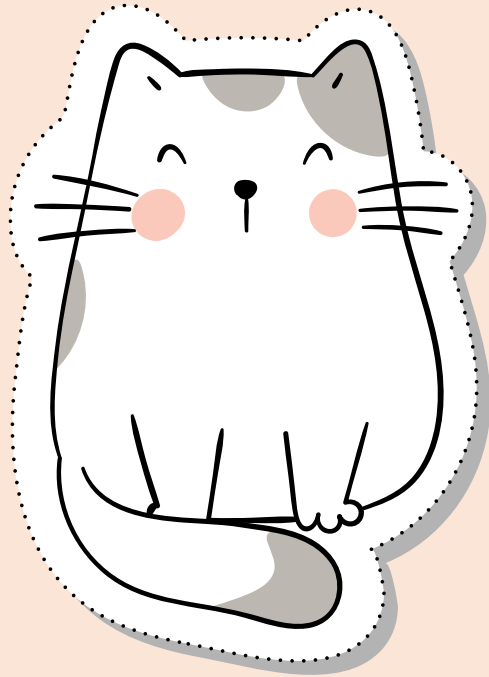

สรุบบทเรียน

เกิดจากซากพืชและซากสัตว์ที่
ตายทับถมและแปรสภาพใต้ผิวโลกที่
อุณหภูมิและความดันสูงเป็นเวลานาน
หลายล้านปี

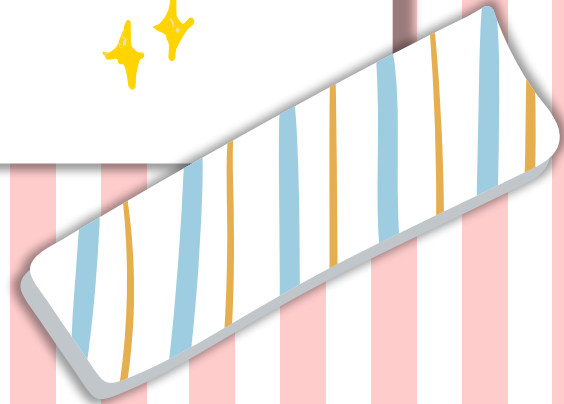
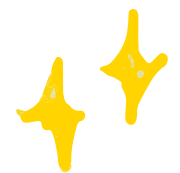
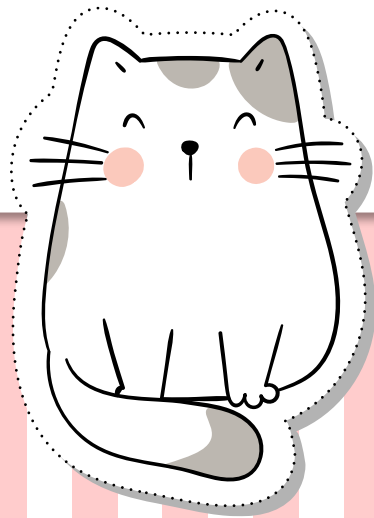

สรุปบทเรียน

ปัจจัย การเกิดเชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์แต่ละชนิดมาจากซากสิ่งมีชีวิตที่เป็น **วัตถุดิบกำเนิด** และ **สภาพแวดล้อม** ที่เหมาะสมแตกต่างกัน จึงมีลักษณะสมบัติ และ การใช้ประโยชน์แตกต่างกัน

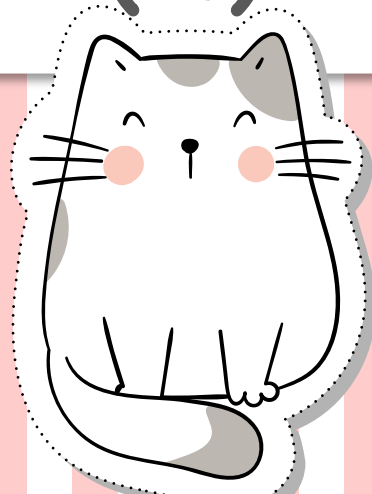

บทเรียนครั้งต่อไป

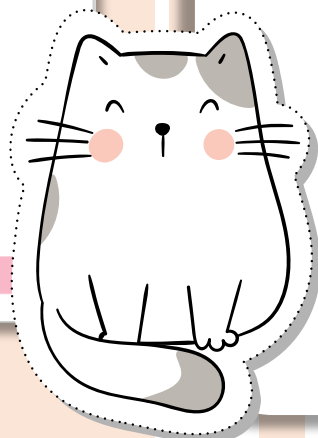

ชื่อเพลงจากดึกดำบรรพ์

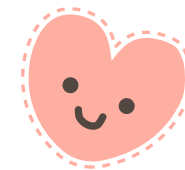
(2)

ใบงาน
เรื่อง เชื้อเพลิง
ซากดึกดำบรรพ์

สิ่งที่ต้องเตรียม

ใบงาน เรื่อง
เชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์

(สามารถดาวน์โหลดได้ที่ www.dltv.ac.th)

